

# Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

## Självvärdering

**Lärosäte:** Södertörns högskola

**Yrkesexamen:** Förskollärarexamen

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som ska utvärderas. Basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

För vägledning i skrivandet av självvärderingen se: *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå.*

- Självvärderingen indelas i enlighet med rubrikerna som anges nedan. Eventuella underrubriker kan lärosätet fritt besluta om.
- Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt, identifiera styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel.
- Redogör för utbildningen i sin helhet och relatera till utbildningsvetenskapliga kärnan, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier och ämnesdidaktik där det är relevant.
- Självvärderingen ska utgå från aktuella förhållanden för utbildningen.
- Självvärderingen ska inte överstiga 30 sidor exklusive bilaga.
- Självvärderingen ska kunna stå för sig själv, dvs. det ska inte inkluderas länkar. Om lärosätet anser att kursplaner/utbildningsplaner krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt.
- Som bilaga till självvärderingen ifylls lärartabellen.

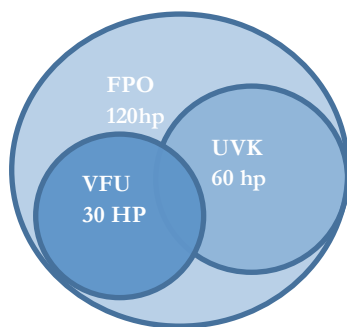
## Beskrivning

### Historik, inriktning och profil

Södertörns högskola är ett lärosäte präglad av den trefaldiga profilen *medborgerlig bildning, mångvetenskap* och *mångkultur* liksom av ett starkt fokus på internationalisering och forskningssamverkan med det omgivande samhället. Här bedrivs sedan 2009 förskolläraryt utbildning inom ramen för ett erfarenhetsbaserat och ett ordinarie program. Profilen kommer till uttryck i en övergripande idé om en bildande och mångvetenskaplig förskolläraryt utbildning som förbereder blivande förskollärare för att lyhört och omdömesgillt verka i en pluralistisk och komplex samtid. Med barnet och förskollärarens dubbla uppdrag i centrum - att både tillgodose barns behov av omsorg och genom skapande verksamhet och lek bedriva undervisning och pedagogisk verksamhet som stödjer alla barns lärande och utveckling - utbildas vid Södertörns högskola förskollärare som verkar för det demokratiska samhällets fortlevnad och för en hållbar och föränderlig framtid. Utbildningens två särskilda profilområden *bildning* och *interkulturalitet* konkretiserar förskollärarens uppdrag genom att detta relateras till aktuella interkulturella samhällsfrågor och skiftande bildningsideal. Därmed präglas förskolläraryt utbildningen vid Södertörns högskola av en vision om en bildad, mångvetenskapligt skolad, kritiskt reflekterande och samhällsengagerad förskollärare med gedigen *förskolespecifika* kompetens.

### Examensordning och relationen mellan tre studieområden

Förskolläraryt examen vid Södertörns högskola avläggs på grundnivå efter att studenten har fullgjort 210 hp. Med utgångspunkt i a) nationell examensordning för förskolläraryt utbildning (SFS 2013:1118), b) lokala profilerade utbildningsplaner (P4216/P3401), c) förskolans läroplan Lpfö 98 (Skolverket 2016), d) förskolans historiska och samtida praktik- och forskningsfält e) aktuella samhällsfrågor och utmaningar och f) studentperspektivet, utformas och genomförs utbildningen i enlighet med de i examensordningen tre identifierade studieområdena – förskolepedagogiskt område (FPO), utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) och verksamhetsförlagd utbildning (VFU) – som vid Södertörns högskola betraktas som integrerade och beroende av varandra:



- förskolepedagogiskt område (FPO) 120 hp
- utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) 60 hp
- verksamhetsförlagd utbildning (VFU) 30 hp

VFU kurserna sluter an till de högskoleförlagda kurserna genom att de sammanfattar och ger studenten möjlighet att praktiskt öva och utveckla den specifika professionskompetens som varje termins högskoleförlagda FPO och UVK kurser omfattar. Dessa högskoleförlagda kurser omfattar i sin tur uppgifter och empiriskt fältarbete som utförs på studentens VFU förskola. UVK kurser behandlar den generella allmänpedagogiska-didaktiska kunskap varje förskollärare behöver för sin yrkesutövning och som identifieras i sju olika områden i den nationella examensordningen. Dessa kurser relateras till FPO kurser - som fokuserar såväl förskolepedagogiska-didaktiska som ämnes- och ämnesdidaktiska studier - genom att dessa också omfattar generella allmänpedagogiska-didaktiska ställningstaganden och metoder. Vid Södertörns högskola utformas förskolläraryt utbildningen också med fokus både på den estetiska och den framväxande digitaliserade dimensionen av förskolläraryt professionen och förskolans verksamhet. Utöver specifika kurser i estetiska färdigheter, behandlas därför estetiska och digitala uttrycksformer och redskap i kurser inom alla tre studieområden. Med hänsyn tagen till de två mål i examensordningen som kräver fördjupad kunskap och förmåga - 1) barns kommunikation och språkutveckling och 2) tillgodoseendet av barns behov av omsorg och skapandet av förutsättningar för alla barns lärande och utveckling genom lek och skapande verksamhet – behandlas dessa mål i kurser inom alla tre studieområden och i enlighet med den progression som beskrivs nedan.

## Progression

Studierna följer en progression som berör såväl professionsutveckling och kunskapsinnehåll som akademisk och vetenskaplig kompetens. Detta illustreras i nedanstående figur.

Figur 1. Professionsmässig, innehållslig och vetenskaplig progression

	PROFESSIONSUTVECKLING	KUNSKAPSINNEHÅLL	AKADEMISK & VETENSKAPLIG KOMPETENS
<b>GRUNDLÄGGANDE STUDIER I</b>	<b>SAMMANHANG</b> De grundläggande studierna ger en introduktion till förskollärarprofessionen och förskolans verksamhet och ger studenter kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som gör det möjligt att kontextualisera professionen och verksamheten i historiska, politiska och teoretiska sammanhang.	<b>FÖRSKOLANS HISTORIK, POLITIK &amp; KUNSKAPSTRADITION</b> Studier under utbildningens inledande del fokuserar förskolans och förskollärarprofessionens historiska framväxt, dessas kunskapstradition, styrdokument och utbildningspolitiska inramning. Särskilt fokus läggs på introduktion av förskollärares dubbla uppdrag att tillgodose barns behov av omsorg samt att genom skapande verksamhet och lek bedriva undervisning och pedagogisk verksamhet som stödjer alla barns lärande och utveckling.	<b>LÄSA, SKRIVA &amp; TALA I AKADEMIN</b> Studier under utbildningens inledande del ger en introduktion till grundläggande akademiska och vetenskapliga kunskaper och färdigheter kring informationssökning, referenshantering, genrebestämning, skriftlig och muntlig redovisning samt till textanalys och essäskrivande som vetenskapliga metoder.
<b>FÖRANKRANDE &amp; FÖRDJUPANDE STUDIER II</b>	<b>UTÖVANDE</b> De förankrande och fördjupande studierna ger studenter kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som gör det möjligt att verka på ett adekvat sätt i förskollärarprofessionen och förskoleverksamheten.	<b>FÖRSKOLLÄRARENS ARBETE &amp; FÖRSKOLANS VERKSAMHET</b> Studier under mitten av utbildningen förankrar förskollärares dubbla uppdrag först i relation till allmänpedagogiska-didaktiska frågor om uppföljning och analys av lärande och undervisning, specialpedagogik, ledarskap och kommunikation, kris- och konflikthantering, därefter i relation till ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier av matematik, språk, naturvetenskap och teknik. Under den senare delen av utbildningens mittperiod fördjupas dessa studier. Först med fokus på förskolepedagogiska-didaktiska frågor om lek, omsorg, estetik och kultur och därefter med fokus på ämnes- och ämnesdidaktiska frågor om matematik och språk.	<b>VETENSKAPSTEORI &amp; METOD I</b> Studier under mitten av utbildningen förankrar grundläggande akademiska och vetenskapliga färdigheter i vetenskapsteori och i olika vetenskapliga metoder såsom observation och intervju, liksom i forskningsetik och frågor om vetenskapens roll samt vetenskapliga discipliners samverkan, möjligheter och begränsningar. Under den senare delen av utbildningens mittperiod fördjupas frågor om kommunikation och presentation av forskning, liksom studiet av vetenskapsteori, vetenskapliga metoder, informationssökning och essäskrivande. Ett första självständigt vetenskapligt arbete författas.
<b>BEMYNDIGANDE STUDIER III</b>	<b>REPRESENTANTSKAP</b> De bemyndigande studierna ger studenter kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som gör det möjligt att självständigt och tillsammans med andra verka som representant för förskollärarprofessionen samt bidra till förskolans och professionens vetenskapliga och kvalitetsmässiga utveckling.	<b>FORSKNING &amp; KVALITETSARBETE I FÖRSKOLAN</b> Studier under utbildningens avslutande del behandlar förskolans och förskolläraryrket vetenskapliga grund och relationen mellan denna och beprövad erfarenhet. Fokus ligger på egna och andras erfarenheter och forskningsresultat som grund för ett kontinuerligt utvärderings- och utvecklingsarbete inom ramen för ett systematiserat och hållbart kvalitetsarbete i förskolans verksamhet.	<b>VETENSKAPSTEORI &amp; METOD II</b> Utbildningens avslutande del omfattar ett självständigt studium av vetenskapsteori, kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder liksom studiet av frågor om vetenskapens roll i samhället och forskningsetiska frågeställningar med relevans för förskollärarprofessionen och förskolans verksamhet. Ett andra självständigt vetenskapligt arbete författas.

Studierna präglas också av de två profilmrådena *interkulturalitet* och *bildning*. Profilmrådet *interkulturalitet* tar sin utgångspunkt i barns och förskollärares mångfald av erfarenheter och bakgrunder och i de pedagogiska och didaktiska frågor som aktualiseras i en heterogen förskolemiljö, men även i den mångfald som finns representerad under studenternas egen utbildning. Under utbildningen diskuteras och problematiseras därför interkulturalitet utifrån en rad olika perspektiv, och olika interkulturella redskap och strategier prövas och utvärderas i flera kurser. Genom utbildningen tillägnar sig studenter såväl en rad konkreta didaktiska verktyg som ett medvetet interkulturellt förhållningssätt i yrkesutövningen. Profilmrådet *bildning* tar i sin tur utgångspunkt i människans bildbarhet som ett grundvillkor för all utbildning. Bildbarheten avser inte någon passiv egenskap eller formbarhet hos individen utan pekar mot att varje individ alltid är aktiv i sin egen bildnings- och lärandeprocess. Vid förskolläraryrket läggs därför stor vikt vid att skapa förutsättningar för studentens egen bildningsprocess men även vid hur olika bildningsideal kommit till uttryck i förskolans historiska och samtida praktik. Såväl den interkulturella profilen som bildningsprofilen följer den progression för utbildningen som ovan angetts. Detta illustreras i nedanstående figur.

Figur 2. Progression inom profilområdena interkulturalitet och bildning

	<b>INTERKULTURALITET</b>	<b>BILDNING</b>
<b>I</b>	<b>INNEHÅLL OCH BEGREPP</b> Grundläggande studier ger en introduktion till begreppet interkulturalitet och dess innebörd såväl i historia som samtid. Frågor om hur profilområdet ska förstås i relation till förskolläraryrket behandlas, liksom interkulturella frågor relevans för förskolans verksamhet och i relation till olika styrdokument. Vidare behandlas förskolan som mötesplats och mångkulturell arena.	<b>INNEHÅLL OCH BEGREPP</b> Grundläggande studier ger en introduktion till begreppet bildning och dess innebörd i såväl historia som samtid. Frågor om hur profilområdet ska förstås i relation till förskolläraryrket diskuteras, liksom bildningstankens relevans för förskolans verksamhet och i relation till olika styrdokument. Vidare behandlas förskolan som en plats där barn involveras i att både bevara och förändra kultur, kunskaper och värden från en generation till en annan genom att aktivt delta i olika bildningsprocesser.
<b>II</b>	<b>UTÖVANDE</b> Förankrande och fördjupande studier ger kunskap om och förståelse för interkulturella frågor komplexitet samt ger didaktiska och pedagogiska verktyg för att kunna ta tillvara och hantera olika interkulturella situationer och dilemman som uppstår i en heterogen förskola. Studenterna ges även redskap för att kritiskt granska egna och andras normer.	<b>UTÖVANDE</b> Förankrande och fördjupande studier ger kunskap om och förståelse för olika bildningstraditioner inom och utanför en västerländsk humanistisk tradition samt ger didaktiska och pedagogiska verktyg för att kunna skapa förutsättningar för barns aktiva deltagande i olika bildningsprocesser i förskolans verksamhet. Studenterna ges även redskap för att kritiskt reflektera över den egna bildningsprocessen.
<b>III</b>	<b>REPRESENTANTSKAP</b> Bemyndigande studier ger studenter ett självständigt och kritiskt förhållningssätt till interkulturalitet samt redskap för att utvärdera och utveckla förskolans verksamhet med interkulturella perspektiv som grund för ett systematiskt kvalitetsarbete i förskolans verksamhet.	<b>REPRESENTANTSKAP</b> Bemyndigande studier ger studenter ett självständigt och kritiskt förhållningssätt till bildning samt redskap för att utvärdera och utveckla förskolans verksamhet med olika bildningsperspektiv som grund för ett systematiskt kvalitetsarbete i förskolans verksamhet.

### Omfattning, organisation och upplägg

De båda programmen har delvis olika omfattning, organisation och upplägg. Det ordinarie förskolläraryrket löper över 7 terminers heltidsstudier och det erfarenhetsbaserade över 6 terminers heltidsstudier, med sammanlagt en heldags högskoleförelagd utbildning per vecka vid båda programmen. Den kortare utbildningstiden vid det erfarenhetsbaserade programmet förklaras med att här antas studenter som har minst 3 års dokumenterad arbetslivserfarenhet inom förskoleverksamhet, vilket gör det möjligt att, dels validera studenters tidigare erfarenhet och yrkeskunskap, dels att utgå från dessa kunskaper och erfarenheter i programmets organisation och upplägg. Det erfarenhetsbaserade programmet organiseras och läggs upp med stöd i den mångåriga forskningstradition som bedrivs vid Centrum för praktisk kunskap och som fokuserar praktisk kunskap med betoning på arbetslivets olika kunskapsformer. Studenternas tidigare yrkeserfarenheter och kunskaper tas här tillvara på ett sätt som möjliggör ett fördjupat lärande och en effektiviserad utbildningsgång, exempelvis genom att låta studenters erfarenheter utgöra grund för forskningsanknytning och teoretisk reflektion, men också genom nätbaserad distansutbildning som kompletterar campusförelagd utbildning. Därför - och eftersom studieområdena ses som integrerade - valideras sammanlagt 30 hp, vilket motsvarar en termin på grundläggande nivå för dessa studenter. Innehållet i dessa validerade kurser - *Arbetslaget och förskolans inre organisation 7,5 hp (VFU1621ÖV)*, *Vårdnadshavare och stödfunktioner i förskolan 7,5 hp (VFU1622ÖV)*, *Sociala relationer, omsorg och lärande i förskolan 7,5 hp (UVK1236UA)* och *Lek och skapande verksamhet 7,5 hp (FPO1619ÖV)* - återfinns inom det ordinarie programmet under de ovan identifierade grundläggande studierna så att båda förskolläraryrket - som leder till samma examen - är jämförbara.

I samband med ett pågående systematiskt kvalitetsarbete, befinner sig förskolläraryrket sedan 2014 i ett intensivt utvärderings- och utvecklingsarbete. Historiskt har de båda programmen sett något olika ut och kvalitetsarbetet har därför syftat till att göra dessa mer jämförbara - och samtidigt bevara de skillnader som studentgruppernas olika yrkeserfarenhet i förskolan kräver. Programmen befinner sig här i olika faser, där det erfarenhetsbaserade programmet har reviderat och implementerat ovan angivna progression och samtliga UVK och VFU kurser under våren 2018. Det ordinarie programmet har till viss del påbörjat, och kommer successivt, implementera reviderad progression och UVK kurser samt initiera revidering av VFU kurser under hösten 2018. Reviderad progression och samtliga reviderade UVK kurser träder här i kraft våren 2019, revideringar av VFU kurser träder i kraft hösten 2019. Anledningen till att revideringar implementeras i olika takt, är att det vid det erfarenhetsbaserade programmet funnits en grundstruktur avseende progression, som har varit lättare att läsa ut och vidareutveckla till den reviderade progression som nu gäller, och som anges i figur 1 ovan. Nästa steg i det systematiska kvalitetsarbetet avser revidering av alla FPO kurser vid båda programmen med start hösten 2018. Nedanstående figurer ger en översiktlig bild av programmen.

Figur 3. Förskolläraryrket med interkulturell profil (erfarenhetsbaserad) VT 2018

1	Erfarenhet i sammanhang 2,5 hp (VFU1620ÖV)	Förskolläraryrket i tid och rum 6,5 hp (UVK1237UA)	Förskolans kunskapsstraditioner 6 hp (UVK1238UA)	Estetiska färdigheter 1 7,5 hp (FPO1618ÖV)	Barn och barndomshistoria 7,5 hp (FPO1618ÖV)
2	Möten mellan praktik och teori 2,5 hp (VFU1623ÖV)	Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik 7 hp (UVK1239UA)	Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön 7 hp (UVK1240UA)	Pedagogiskt ledarskap och kommunikation 7 hp (UVK1241UA)	Den heterogena förskolan – konflikt, möjligheter och utmaningar 6,5 hp (UVK1242UA)
3	Förskolepedagogiskt arbete – Ämnesinnehåll 2,5 hp (VFU1624ÖV)	Matematik i förskolan 7 hp (FPO1367ÖV)	Förskolebarnets språkutveckling 7 hp (FPO1367ÖV)	Natur och teknik med utomhuspedagogik 13,5 hp (FPO1614ÖV)	
4	Förskolepedagogiskt arbete – Lek och omsorg 2,5 hp (VFU1625ÖV)	Kroppen i rörelse 6,5 hp (FPO1368ÖV)	Barns lek och existentiella frågor 7 hp (FPO1368ÖV)	Psykologiska teorier om det lilla barnet 6,5 hp (FPO1615ÖV)	Praktisk kunskap – Vetenskaplig essä 7,5 hp (UVK1615ÖV)
5	Förskolepedagogiskt arbete – Språk och estetik 2,5 hp (VFU1626ÖV)	Estetiska färdigheter 2 6,5 hp (FPO1616ÖV)	Barnkultur med genus 7 hp (FPO1616ÖV)	Barns matematiska tänkande och problemlösning 7 hp (FPO1425ÖV)	Mötet med skriftspråket 7 hp (FPO1425ÖV)
6	Erfarenhetsbaserad och vetenskaplig kunskap 2,5 hp (VFU1627ÖV)	Att beforska förskolan 6,5 hp (UVK1243UA)	Självständigt vetenskapligt arbete 15 hp (FPO1617ÖV)		Förskola i förändring 6 hp (UVK1244UA)

Figur 4. Förskolläraryrket med interkulturell profil (ordinarie) VT2018

1	Förskolan och förskolläraryrket 10,5 hp (UVK1248UA)	Förskolans arbete 4,5 hp (VFU1195UA)	Förskolebarnets språkutveckling 7,5 hp (FPO1336ÖV)	Matematik i förskolan 7,5 hp (FPO1336ÖV)	
2	Sociala relationer, omsorg och lärande 7,5 hp (UVK1278UA)	Förskolans dubbla uppdrag, lärande och omsorg (VFU1654ÖV)	Barns lek och existentiella frågor, 7,5 hp (FPO1233ÖV) Play and existential questions in childhood 7,5hp (FPO1510ÖV)	Barn och barndomshistoria 7,5 hp (FPO1233ÖV)	
3	Natur och teknik med utomhuspedagogik 1 7,5 hp (FPO1555ÖV)	Natur och teknik med utomhuspedagogik 2 7,5 hp (FPO1555ÖV)	Estetiska färdigheter 1 7,5 hp (FPO1555ÖV)	Kroppen i rörelse 7,5 hp (FPO1555ÖV)/The human body and movement (FPO1667ÖV)	
4	Förskolans kunskapsstraditioner 6 hp (UVK1275UA)	Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik 6 hp (UVK1275UA)	Förskolans arbete, lärande, kunskap och dokumentation 3 hp (VFU1276UA)	Estetiska färdigheter 2 7,5 hp (FPO1653ÖV)	Barn, kultur och intersektionalitet 7,5 hp (FPO1653ÖV)
5	Mötet med skriftspråket 7,5 hp (FPO1376ÖV)	Barns matematiska tänkande och problemlösning 7,5 hp ((FPO1376ÖV)	Förskoledidaktik 7,5 hp (VFU1376ÖV)	Förskoledidaktisk uppsats 7,5 hp (FPO1376ÖV)	
6	Ledarskap, kommunikation och konflikthantering 7,5 hp (UVK1206UA)	Specialpedagogik i förskolan 7,5 hp (UVK1206UA)	Förskollärares arbete 7,5 hp (VFU1365ÖV)	Psykologiska teorier och barns utveckling 7,5 hp (FPO1607ÖV)	
7	Att beforska förskolan 7,5 hp (UVK1207UA)	Självständigt vetenskapligt arbete 15 hp (FPO1562ÖV)		Förskola i förändring 7,5 hp (UVK)	

Figur 5. Förskolläraryrket med interkulturell profil (ordinarie) VT2019

1	Förskolan och förskolläraryrket 7,5 hp (UVK)	Förskolans kunskapsstraditioner 7,5 hp (UVK)	Förskolans arbete - arbetslaget och förskolans inre organisation 6hp (VFU)	Sociala relationer, lärande och omsorg 9 hp (UVK/FPO)
2	Lek, skapande verksamhet och estetiska färdigheter 10,5 hp (FPO)	Lek, omsorg och skapande verksamhet 4,5 hp (VFU)	Barn och barndomshistoria 7,5 hp (FPO1233ÖV)	Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik 7,5 hp (UVK1275UA)
3	Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön 7,5 hp (UVK)	Pedagogiskt ledarskap och kommunikation 7,5 hp (UVK)	Den heterogena förskolan – konflikt, möjligheter och utmaningar 7,5 hp (UVK/FPO)	Förskolebarnets språkutveckling 7,5 hp (UVK)
4	Förskolans inkluderande arbete 7,5 hp (VFU)	Matematik i förskolan, 7,5 hp (UVK)	Barns lek och existentiella frågor, 7,5 hp (FPO1233ÖV)	B-uppsats 7,5 hp (FPO)
5	Psykologiska teorier om små barn 4,5 hp (FPO)	Natur och teknik med utomhuspedagogik 13,5 hp (FPO)	Förskolepedagogiskt arbete - ämnesinnehåll 6 hp (VFU)	Barn, kultur och intersektionalitet 6 hp (FPO)
6	Barns matematiska tänkande och problemlösning 7,5 hp (FPO)	Estetiska färdigheter 7,5 hp (FPO)	Mötet med skriftspråket 7,5 hp (FPO)	Förskolepedagogiskt arbete - språk och estetik 7,5 hp (VFU)
7	Att beforska förskolan 7,5 hp (UVK)	Självständigt vetenskapligt arbete 15 hp (FPO1617ÖV)		Förskola i förändring 7,5 hp (UVK)

## Läsanvisning

Den analys och värdering som gjorts av utbildningen, både inom ramen för det pågående systematiska kvalitetsarbetet vid de båda förskolläraryrkesprogrammen och i samband med denna självvärdering, har omfattat hela utbildningen och båda programmen. Av utrymmesskäl, har vi dock i det avsnitt som handlar om examensmålsuppfyllelse, valt att göra ett urval av kurser och lärandemål, som visar hur vi säkerställer måluppfyllelse av de 6 utvalda examensmålen. Förskollärares dubbla uppdrag löper som en röd tråd genom självvärderingen. Det är detta uppdrag som legat till grund för urval av kurser.

Texten är strukturerad på så sätt att de inledande och avslutande delarna kring *Personal, Utbildningsmiljö, Uppföljning, åtgärder och återkoppling, Studentperspektiv samt Arbetsliv och Samverkan* omfattar en inledande text och därefter rubriker satta efter innehållsliga teman som tas upp. Den del av självvärderingen som handlar om examensmålsuppfyllelse är strukturerad i a) uttolkandet av examensmålet och en tabell som visar hur *utformandet* av programmen säkerställer måluppfyllelse b) en sammanfattande analys av progressionen samt exempel på konstruktiv länkning i kurser som visar hur måluppfyllelse säkerställs i *genomförandet* av programmen och c) ett avsnitt som identifierar de *resultat* i form av styrkor, svagheter och åtgärder som analys och självvärdering lett fram till.

För att göra rättvisa åt såväl det aktuella läget som pågående och planerade förändringar vid varje program, kommer vi när så krävs, i följande redogörelse explicit beskriva detta.

## Förutsättningar

### Personal

---

#### Bedömningsgrund:

*Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.*

---

#### Inledning

Vid Södertörns högskolas förskollärautbildning finns idag 650 studenter och totalt 113 lärare som utbildar förskollärare. Nedan redogör vi för hur utbildningen leds och organiseras, hur lärarresursen ser ut, samt hur vi arbetar med kompetensutveckling och fortbildning.

#### Ledning och organisation

Förskollärautbildning vid Södertörns högskola leds av en *akademisk ledare* som är ytterst ansvarig för alla lärarutbildningar vid lärosätet och som är direkt underställd rektor. En *styrgrupp*, bestående av vice rektor (ordförande), representanter från fakultetsnämnden, institutionerna och studentgrupperna, behandlar högskoleövergripande frågor kopplade till lärarutbildningarna. Ett *lärarutbildningsråd*, bestående av representanter från lärarkollegiet, studentgrupper och kommuner, utgör ett strategiskt stöd i kvalitetsfrågor i utbildningen. En *forskningsledare* har övergripande samordningsansvar för utbildningarnas forskningsunderbyggnad. Fyra *programsamordnare* ansvarar för utformandet och genomförandet av förskollärautbildningen: en forsknings- och utvecklingsansvarig (docent i pedagogik med inriktning mot förskolans område), två samordnare med ansvar för varsitt program (fil dr i pedagogik, docent i idéhistoria/lektor i genusvetenskap) samt en biträdande samordnare med ansvar för studentärenden vid båda programmen (lektor i pedagogik). Ett *programråd*, som leds av programsamordnarna och som består av student- lärar- och kommunrepresentanter, liksom representanter från Studievägledning, ansvarar för utbildningens kvalitet och utgör en central del i utformandet och genomförandet av utbildningen.

#### Lärarresurs

Förskollärautbildningen hämtar sina undervisande lärare från de olika ämnen på högskolan som är relevanta för utbildningen och utnyttjar därmed högskolans samlade mångvetenskapliga kompetens. Av de lärare som medverkar mer än 15 % i undervisningen i förskollärautbildningen (45 st) har majoriteten sin institutionella hemvist i pedagogikämnet och resterande inom ämnena filosofi, historiska studier, estetiska lärprocesser, etnologi, centrum för praktisk kunskap, svenska, och naturvetenskapliga ämnen (se bifogad *Lärartabell*). I utbildandet av förskollärare medverkar lektorer, docenter och professorer tillsammans med konstnärer och adjungerade lärare verksamma inom förskolan. Överlag finns en relativt hög akademisk kompetens vid förskollärautbildningen. Av samtliga undervisande lärare är 60 % (68 av totalt 113 lärare) disputerade. Dessa är delaktiga i utbildandet av förskollärare och bidrar till att säkerställa lärarlagets samlade akademiska kompetens och den vetenskapliga grund som utbildningarna ska vila på (se bifogad *Lärartabell* för redogörelse för högskolans arbete med rekrytering och internt finansierad forskningstid IFF). Vid utbildningen finns 12 konstnärer med erfarenhet av att undervisa vid lärarutbildning och som, genom konstformerna dans, drama, musik och bild, bidrar till att den estetiska dimensionen kontinuerligt knyts till studierna och till den blivande förskollärarens yrkesutövning. De adjungerade förskollärarna, liksom VFU handledare, är parallellt verksamma i förskolan och har därmed en nära relation till förskolans praktikfält. Tillsammans bidrar dessa lärare till att utbildningarna bedrivs med stöd också i beprövad erfarenhet och med nära koppling till förskolans samtida praktik. Styrkan med ovanstående lärarresurs är en relativt hög mångvetenskaplig akademisk och vetenskaplig kompetens och att såväl vetenskaplig och konstnärlig som professionsrelaterad kompetens finns representerad i lärarkollegiet, vilket borgar för en utbildning som bygger på såväl vetenskaplig grund som beprövad erfarenhet. En utmaning är att finna akademisk och vetenskaplig personal med specifik förskolepedagogisk kompetens. Åtgärder vidtas här i samband med, såväl långsiktiga strategier för bemanning och rekrytering, som kompetensutvecklande strategier i det aktuella läget, enligt nedanstående beskrivning.

## Bemanning och rekrytering

Kurser vid båda programmen bemannas med avsikten att skapa stabila lärarlag som kontinuerligt genomför och vidareutvecklar kurser i en balans mellan akademisk, konstnärlig och professionsinriktad kompetens i relation till kursernas karaktär. Detta fungerar ofta väl, men det finns behov av att rekrytera ytterligare disputerade lärare med förskolepedagogisk kompetens. Det är ett nationellt problem för lärosäten att finna disputerade och undervisande högskole- och universitetslärare med specifik kompetens inom förskolans område och detta har också varit fallet vid Södertörns högskola. Flera åtgärder har vidtagits för att rekrytera ovan nämnda kompetens till Förskolläraryrket. Exempelvis inrättade lärarutbildningen i maj 2017 en studierektorsfunktion med uppgift att bemanna lärarutbildningen samt planera för långsiktiga rekryteringsbehov i dialog med högskolans institutioner. Rekrytering av en lektor i pedagogik med inriktning mot förskola pågår och flera strategiska utlysningar av lektorat med inriktning mot förskola planeras. Lärarutbildningens satsning på en forskningsplattform är, tillsammans med det nyinrättade forskarutbildningsområdet *Utbildningsvetenskapliga studier*, ett sätt att söka säkerställa utbildningarnas behov av ytterligare förskolepedagogisk kompetens (se vidare *Utbildningsmiljö*). Den interna struktur för kontinuerlig kompetensutveckling som finns vid förskolläraryrket är här också av vikt, då den i det aktuella läget, förstärker det befintliga lärarkollegiets förskolepedagogiska kompetens.

## Kompetensutveckling

Förskolläraryrketens organisation innebär att de undervisande lärarna ingår i en mångvetenskaplig miljö där de kontinuerligt utvecklar sin ämnesdisciplinära kompetens. Här krävs samtidigt att det finns kontaktytor och forum med fokus på förskolans område för de lärare som verkar i förskolläraryrket. Därför arbetar förskolläraryrket kontinuerligt med kompetensutveckling och kollegialt lärande inom det s.k. *Högskolepedagogiska året*, en högskolepedagogisk struktur, som leds av akademisk ledare, enheten för högskolepedagogik och programsamordnare. Följande kompetensutvecklande insatser ingår i det högskolepedagogiska året:

- **Gemensamma LU fortbildningsdagar 1 gång per termin** – aktuella teman och forskning
- **Högskolepedagogikens fortbildningskurser** – riktade fortbildningar mot LU lärare, exempelvis *Seminarier som undervisningsform i lärarutbildningen*, *Att handleda essäskrivande i vetenskapliga sammanhang* och *Att undervisa i ett internationellt klassrum*
- **Upptaktsdag 1 gång per termin** – inför terminsstart hålls en upptaktsdag med fokus på gemensamma rutiner och riktlinjer samt aktuella nyheter och forskning som rör förskolan
- **Lärarmöten 2 gånger per termin** – uppföljning av pågående kursarbete och kollegialt lärande med fokus på genomförandet av utbildningen
- **Utvärderings- och planeringsdag 1 gång per år** – en heldag vid vårterminens slut med fokus på utvärdering av årets verksamhet och planering inför nästa läsår
- **Internat 2 heldagar per år** – internaten organiseras tematiskt utifrån identifierade utvecklingsbehov och bjuder in nationella och internationella förskole-forskare
- **Riktade fortbildningssatsningar** – kompetensutveckling inom ramen för kursarbete kring identifierade utvecklingsbehov (exempelvis ”bedömning och betygssättning” hösten 2018)

Exempel på kompetensutveckling inom ramen för årliga internat, är de två internat som organiserades hösten 2015 och våren 2016 då professor Michel Vandenbroeck, Ghent University, Belgien och professor Walter Omar Kohan, Federal University of Rio De Janeiro, bjöds in till föreläsning och workshops med lärarkollegiet kring temana *Early Childhood Education – Past, Present, Future*, respektive *Childhood, Time & Philosophy*. Vi ser detta kontinuerliga samarbete med lärare som avgörande för utbildningens kvalitet och vi ser att det uppskattas av lärarna. Det högskolepedagogiska året är betydelsefullt för att upprätthålla och utveckla såväl kvalitet i utbildningen som lärarkompetens. För att ytterligare stärka lärarlagens kompetens, kommer alla delkursansvariga på förskolläraryrket att kallas till *delkursansvarigmöte* tre ggr/termin med start hösten 2018, där fokus är uppföljning av pågående kursarbete. Med start våren 2018 har vi även initierat *Förskolefika*, där undervisande lärare på förskolläraryrket bjuds in till gemensamt fika, i syfte att skapa också en mer informell kontaktyta.



## Förutsättningar

### Utbildningsmiljö

---

Bedömningsgrund:

*Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.*

---

### Inledning

Förskollärarytbildningen vid Södertörns högskola arbetar aktivt med att vara en forskningsbaserad professionsutbildning, där vetenskapliga perspektiv förenas med den estetiska och professions specifika dimensionen av förskollärarytprofessionen. Kurser vid utbildningen omfattar därför forskningsperspektiv, konstnärliga inslag i form av drama, musik, dans och bild samt verksamhetsperspektiv. Under utbildningen träffar studenter professorer, docenter, lektorer, doktorander, verksamma konstnärer och förskollärare, vilket möjliggör en nära relation och synergieffekter mellan forskning, konst och profession. Nedan beskriver vi de tre aspekterna av miljön var för sig, även om dessa i utbildningen ses och hanteras som integrerade.

### Vetenskaplig miljö

Vi menar att en vetenskaplig miljö för förskollärarytutbildning måste präglas av a) forskande lärare b) forskningsbaserat innehåll och litteratur c) att studenter själva får inta ett forskande förhållningssätt. Vad gäller b) och c) hänvisar vi till delen i denna självvärdering som behandlar examensmålen. Vad gäller a) inrättades 2016 - mot bakgrund av ett identifierat behov av forskningsanknytning och forskningsunderbyggnad i samtliga lärarytutbildningar – en *forskningsplattform* för lärarytutbildning. Här riktas strategiska satsningar - genom utlysning av forskningsmedel samt rese- och konferensbidrag för deltagande i nationella och internationella vetenskapliga konferenser med relevans för läraryt- och förskollärarytutbildning - mot att förstärka lärarytutbildningens forskningsunderbyggnad. Ett högre seminarium, med seminarier, workshops och symposier - där interna och externa, nationella och internationella föredragshållare – medverkar arrangeras. Hösten 2017 erhöll Södertörns högskola examensrättigheter för forskarytutbildning inom området *Utbildningsvetenskapliga studier*, med målet att ytterligare bidra till att stärka lärarytutbildningens forskningsunderbyggnad. Fyra doktorander har antagits, varav två i pedagogik och två i svenska. Båda doktoranderna i pedagogik har forskningsprojekt med inriktning mot förskola. Vid högskolan finns två magisterprogram för examinerade förskollärare att söka *Magisterprogrammet i pedagogik med interkulturell inriktning* och *Magisterprogrammet i praktisk kunskap med inriktning mot utvecklingsarbete i förskolan*. Vid högskolan bedrivs forskning om förskolan som handlar om berättarpraktiker i förskolan, yngre barns språkutveckling, narrativ filosofi i den samiska förskolan, värdegrundsarbete, forskning om hur förskolebarn, förskollärare och förskollärarytstudenter förstår sig själva som subjekt i bildningsprocesser, samt - i samarbete med Konstfack och Arkitektur- och designcentrum - tvär-disciplinär forskning, som i skärningspunkten mellan konst, arkitektur och pedagogik fokuserar platsens och den pedagogiska miljös betydelse i förskolans verksamhet. Den forsknings- och utvecklingsansvariga programsamordnaren deltar regelbundet och aktivt i flertalet nationella och internationella konferenser, nätverk och publikationer som rör förskolan och övriga programsamordnare deltar också i viss mån i liknande sammanhang, vilket kommuniceras med det samlade lärarkollegiet och med studenter. Utbildningen ingår också i Regeringens satsning på *Försöksverksamhet med praktikenära forskning* inom skola och utbildning, vilket är av vikt för relationen mellan forskning, utbildning och verksamhet. Styrkorna med ovanstående vetenskapliga miljö är att det finns en högskoleövergripande medvetenhet om vikten av, och strategier för, att stärka forskning med relevans för förskolan, liksom en programspecifik medvetenhet om hur aktuell forskning kommer lärare och studenter till godo i utbildningen. Ytterligare en styrka är det nya forskarytutbildningsområdet UVS, som kommer generera viktig forskning och undervisningskompetens i förskolans område, liksom möjligheter för förskollärarytstudenter att fortsätta sina studier på avancerad nivå och forskarytutbildningsnivå. En svaghet är att det krävs fler forskande lärare med specifik förskolepedagogisk kompetens. Detta åtgärdas i enlighet med beskrivningen under avsnittet *Personal*.

## Konstnärlig miljö

En central utgångspunkt i förskollärarytbildningen är att estetik och olika konstformer utgör en naturlig del av förskolans verksamhet, bland annat genom att svara mot barns sätt att närma sig världen på ett samtidigt sinnligt och kognitivt sätt över ämnesdisciplinära gränser. Den estetiska dimensionen - i såväl förskola som förskollärarytbildning - har därmed potential att binda samman förskole- och ämnesdidaktiska aspekter och kurser i estetiska färdigheter och lärprocesser präglar hela utbildningen. Dessa kurser ger studenter didaktiska redskap för att bedriva undervisning och pedagogisk verksamhet med stöd i konstnärliga och estetiska uttrycksformer, vilket är av vikt i en utbildningspraktik med de allra yngsta barnen, där förskolläraren måste verka på andra sätt än enbart genom det verbala språket. Konkret innebär detta att kunna välja och arrangera material, miljö och uttrycksform på ett sätt som är anpassat efter barngruppen och undervisningens innehåll och mål. Därtill kommer didaktiska kunskaper om hur röst, blick, gester och kroppsspråk kan användas i undervisning och pedagogisk verksamhet. Konstformerna som introduceras i utbildningen bidrar också till ett mer kvalificerat perspektiv på olika kunskapsinnehåll och skapar en vidgad förståelse för det område som studeras. Olika former av gestaltning, exempelvis rollspel och dramaövningar, kan bidra till bättre förståelse för och färdigheter i, exempelvis, svåra samtal och konflikthantering i förskolans verksamhet. Ett vidgat språkbegrepp kan ge bättre förståelse av, såväl barns språkutveckling som vilka estetiska uttrycksformer som kan stödja denna. Styrkor med den konstnärliga miljön är att den knyts till ovan nämnda didaktiska och kunskapsmässiga aspekter. En svaghet är att relationen mellan dessa kurser och övriga kurser ständigt måste bevakas. Detta hanteras inom ramen för tidigare nämnda och förestående revideringsarbete av FPO kurser.

## Professionsinriktad miljö

En viktig del av förskollärarytbildningens professionsinriktade miljö är de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen, där Södertörns högskola samarbetar med Stockholms läns kommuner och lärosäten. Organisation och upplägg av VFU kurser har medvetet utformats på delvis olika sätt vid de båda programmen. Vid det erfarenhetsbaserade programmet löper kurserna över hela terminen, parallellt med högskoleförlagda kurser, och vid det ordinarie programmet ligger VFU kurserna mellan högskoleförlagda kurser (se programöversikter). Vid det ordinarie programmet gör studenter VFU inom ramen för *centrum för professionsutveckling (CPU)* (se nedan), vilket ger en organiserad tillgång till förskoleverksamhet inom ramen för professionsmiljön. Vid det erfarenhetsbaserade programmet gör ofta studenter VFU på en förskola där de samtidigt arbetar deltid, vilket ger kontinuerlig tillgång till den pågående förskoleverksamheten inom ramen för professionsmiljön. Vi menar att en professionsinriktad miljö i båda programmen måste präglas av a) en nära och icke-hierarkisk relation mellan teori och praktik, b) ett kontinuerligt samspel mellan högskole- och verksamhetsförlagda kurser och c) en nära relation mellan utbildningen och förskoleverksamheten. Vad gäller a) och b) hänvisar vi till delen i denna självvärdering som behandlar examensmålen. Vad gäller c) finns vid förskollärarytbildningen och vid båda programmen utarbetade strategier för att åstadkomma en nära relation mellan verksamhet och utbildning. Exempelvis ingår det ordinarie förskollärarytprogrammet i en försöksverksamhet med övningsförskolor, organiserat i s.k. *centrum för professionsutveckling (CPU)*, där högskolans utbildning och forskning möter verksamheten i förskolan. Flertalet seminarier inom VFU-kurser förläggs till CPU, där handledare deltar tillsammans med studenter och VFU-lärare vid kursintroduktioner. VFU-lärare och handledare genomför ett bedömningsmöte efter avslutad kurs. Vid det erfarenhetsbaserade förskollärarytprogrammet bjuds handledare in till såväl övergripande presentation av VFU verksamheten, som till den första VFU kursens introduktionsseminarium och det avslutande examinerande seminariet, där också ett bedömningssamtal mellan student, handledare och högskolelärare äger rum. Under utbildningens gång genomförs vid båda programmen s.k. *trepartssamtal*, där högskolans lärare besöker studentens förskola och för formativa bedömningssamtal mellan student, handledare och högskolelärare. Styrkor med professionsmiljön vid förskollärarytbildningen återfinns i den utarbetade organisationen som skapar en nära relationen mellan utbildning och förskoleverksamhet. En tidigare identifierad svaghet, har varit, att VFU kurser har haft ett något otydligt innehåll. En kontinuerlig utmaning, i synnerhet vid det erfarenhetsbaserade programmet, där studenter ofta ingår i ett utarbetat arbetslag, är att bedömning och examination genomförs på ett transparent och rättssäkert sätt. Detta hanteras både genom, den i inledningen beskrivna, revideringen av VFU kursplaner och genom ovan beskrivna strukturer för samverkan mellan förskollärarytbildning och förskoleverksamhet.

## Utformning, genomförande och resultat

1. visa sådana kunskaper inom det förskolepedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuell forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen

### Uttolkande av examensmål och utformande av utbildningen

Examensmål 1 menar vi ger uttryck för det vi i den inledande progressionsmatrisen beskriver som *förskollärarens dubbla uppdrag*. Internationellt är svensk förskola erkänd under termen ”educare” (OECD 2001, 2006; Moss 2006), d.v.s. som omfattandes en kombination av såväl omsorg, lek och skapande verksamhet som lärande och undervisning av olika ämnesinnehåll. Denna specifika hållning - som kräver både förskolepedagogisk och ämnesspecifik kunskap - menar vi är helt central för den blivande förskolläraren och därmed för utformandet och genomförandet av förskollärarytutbildning. Det är dessutom av stor vikt att denna hållning bevaras i en tid där det finns krav på ett förtydligt undervisningsuppdrag i förskolan, så att inte detta unika förhållningssätt till utbildning av de allra yngsta barnen går förlorat (Skolinspektionen 2016; Skolverket 2018a, 2018b). För att säkerställa att studenter når examensmål 1 har vi i utformandet av utbildningen valt att låta målet framträda framförallt i FPO och VFU kurser som dels fokuserar lek, omsorg, skapande verksamhet, dels olika ämnesinnehåll. I nedanstående tabell beskriver vi ett urval av kurser och lärandemål som visar hur utformandet av de två programmen gör möjligt för studenter att nå examensmål 1.

Tabell 1. Examensmål 1 – Urval av kurser och lärandemål

	URVAL AV KURSER	URVAL AV LÄRANDEMÅL
I	<p>ERFARENHET: Förskollärarytuppdraget i tid och rum (UVK) Estetiska färdigheter 1 (FPO) Erfarenhet i sammanhang (VFU) ORDINARIE: Förskolan och förskollärarytuppdraget (UVK) Estetiska färdigheter 1 (FPO) Förskolans arbete (VFU)</p>	<p>ERFARENHET: - beskriva förskollärarytuppdraget och relatera det till förskolans värdegrund samt jämföra olika politiska villkor, styrdokument och organisationsmodeller för förskoleverksamhet - beskriva betydelsen av estetiska uttrycksformer och digitala medier för barns och vuxnas lärande - beskriva de egna erfarenheterna av förskoleverksamhet samt relatera dessa erfarenheter till förskollärarytuppdraget och till historiska, politiska och teoretiska perspektiv ORDINARIE: - beskriva förskollärarytuppdraget och relatera det till förskolans värdegrund samt jämföra olika politiska villkor, styrdokument och organisationsmodeller för förskoleverksamhet - beskriva och diskutera olika teorier om informations- och kommunikationsteknik och lärande - redogöra för vilka mål som styr förskolans verksamhet samt beskriva och reflektera över grundläggande värderingar i styrdokumentet</p>
II	<p>ERFARENHET: Matematik i förskolan (FPO) Förskolebarnets språkutveckling (FPO) Natur och teknik med utomhuspedagogik (FPO) Lek och existentiella frågor (FPO) Förskolepedagogiskt arbete – Ämnesdidaktik (VFU) Förskolepedagogiskt arbete - Lek och omsorg (VFU) Barns matematiska tänkande och problemlösning (FPO) Mötet med skriftspråket (FPO) Förskolepedagogiskt arbete – Språk och estetik (VFU) ORDINARIE: Matematik i förskolan (FPO) Förskolebarnets språkutveckling (FPO) Natur och teknik med utomhuspedagogik (FPO) Lek och existentiella frågor (FPO) Förskolans dubbla uppdrag – lärande och omsorg (VFU) Förskoledidaktik (VFU) Barns matematiska tänkande och problemlösning (FPO) Mötet med skriftspråket (FPO) Förskoledidaktik (VFU)</p>	<p>ERFARENHET: - beskriva och analysera barns talspråkliga utveckling och matematiska kunskapsutveckling i såväl enspråkiga som flerspråkiga miljöer - beskriva naturvetenskapens innehåll (inom kemi, biologi och fysik) och identifiera naturvetenskapliga fenomen och teknik i vardagen - beskriva barns erfarenheter av och kunskaper om olika ämnesinnehåll - förklara och beskriva hur barn formar existentiella frågor samt diskutera lekens betydelse för barns kognitiva och emotionella utveckling utifrån olika teoretiska perspektiv och med ett interkulturellt förhållningssätt. - beskriva förskollärarens dubbla uppdrag att skapa förutsättningar för både omsorg, lek och lärande - förklara och visa fördjupad förståelse för barns matematiska utveckling utifrån aktuella teorier - förklara och visa fördjupad förståelse för barns skriftspråkliga utveckling utifrån aktuella teorier - analysera barns informella läs-, skriv och matematikinläring - diskutera hur genus, klass och etnicitet samt flerspråkighet påverkar barns skriftspråkliga och matematiska utveckling - överblicka och identifiera en barngrupps gemensamma och individuella kunskaper och erfarenheter kring språk samt formulera en ämnesdidaktisk frågeställning som kan ligga till grund för ett mindre projekt ORDINARIE: - beskriva barns talspråkliga utveckling i såväl enspråkiga som flerspråkiga miljöer - redogöra för barns skriftspråkliga och matematiska utveckling utifrån aktuella teorier - beskriva naturvetenskapliga fenomen och teknik i vardagen - beskriva och exemplifiera hur barn formar existentiella frågor samt beskriva och exemplifiera lekens betydelse för barns kognitiva och emotionella utveckling - redogöra för och diskutera förskolans dubbla uppdrag och hur det kan ta sig uttryck i förskoleverksamhet - redogöra för barns skriftspråkliga och matematiska utveckling utifrån aktuella teorier - analysera barns informella läs-, skriv och matematikinläring - beskriva hur genus, social bakgrund, etnicitet och kultur samt flerspråkighet påverkar barns skriftspråkliga och matematiska utveckling - bedöma och dokumentera barnens progression i skriftspråklig och matematisk utveckling</p>

## **Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen**

Vid båda programmen och inom ramen för de *grundläggande studierna* introduceras förskollärarens dubbla uppdrag och studenter ges möjlighet att kontextualisera detta i dess historiska, politiska och teoretiska sammanhang. Detta menar vi är av vikt för alla studenter (med varierande omfattning av yrkeserfarenhet från förskolans verksamhet), då det ger grundläggande akademiska kunskaper inom området. Det är också av vikt att de verksamhetsförlagda kurserna ansluter till de högskoleförlagda kurserna och låter studenterna bearbeta sina erövrade kunskaper i relation till praktik. Redan på grundläggande nivå introduceras också studenterna vid båda programmen till kunskaper om estetik och skapande verksamhet. Detta är av vikt i relation till de ämnesspecifika kurserna, då estetik och skapande verksamhet utgör en central del av förskolans arbete med ämnesinnehåll. De *förankrande studierna* bygger vidare på den kunskap om och förståelse för kontexten för förskollärarens dubbla uppdrag som de grundläggande studierna gjort möjligt. Här förankras dessa kunskaper, först i relation till allmänpedagogiska-didaktiska frågor (se vidare examensmål 5), och därefter med fokus på ämnesstudier i språk, matematik, naturvetenskap och teknik, vilket tidigt i utbildningen ger studenter god förskolepedagogisk kunskap och ämneskunskap. Vid den ordinarie utbildningen ser progressionen här något annorlunda ut, där såväl allmänpedagogiska-didaktiska som ämnesspecifika studier i dagsläget återfinns på flera nivåer. De ämnesspecifika kunskaper som studenter har förvärvat på förankrande nivå kompletteras med förskolepedagogiska kunskaper i de *fördjupande studierna* som inleds med fokus på fördjupad förskolepedagogisk kunskap i lek, omsorg, estetik och kultur och som fortskrider med fokus på fördjupad ämneskunskap i matematik och språk. Vad vi söker åstadkomma med denna progression är en växelverkan mellan studier i förskolepedagogik och ämnesinnehåll (liksom i allmänpedagogik-didaktik), som mot slutet av de fördjupande studierna leder till att studenter har gedigna förskolepedagogiska och ämnesspecifika kunskaper och fördjupad förståelse för förskollärarens dubbla uppdrag.

Nedan ger vi exempel på hur vi - utöver ovan nämnda progression - genom konstruktiv länkning säkerställer måluppfyllelse av examensmål 1 i genomförandet av utbildningen. Vi väljer att exemplifiera med kurserna *Förskolebarnets språkutveckling* (FPO erf. & ord.) och *Lek och existentiella frågor* (FPO erf. & ord.), då dessa kurser ges vid båda programmen, i princip är identiska, och visar hur vi möjliggör den kunskap om ämnen, liksom om barns lek som examensmål 1 och förskollärarens dubbla uppdrag kräver.

I kursen *Förskolebarnets språkutveckling* (FPO erf. & ord.) länkas ett av lärandemålen till examensmål 1 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan beskriva och analysera språk och barns talspråkliga utveckling, i såväl enspråkiga som flerspråkiga miljöer. I syfte att studenter ska nå lärandemålet introduceras i föreläsningarna kunskap om barns språkutveckling med fokus på grammatik, morfologi, syntax, uttal, pragmatik och andraspråksinlärning, liksom kunskap om barns språkutveckling genom lek och frågor om flerspråkighet och minoritetsspråk. Föreläsningarna följs upp i seminarier som förbereds av studenter genom inläsning av litteratur och genomförandet av gruppuppgifter (nätbaserade vid erfarenhetsbaserat program) som behandlas vid seminariet. Exempelvis får studenterna med utgångspunkt i en fallbeskrivning identifiera syntaktiska och morfologiska milstolpar i barns språkutveckling och förbereda språkutvecklande lekar som genomförs och diskuteras vid seminariet i relation till kurslitteratur och teoretiska perspektiv. Detta, liksom det faktum att också dansen som språk och uttrycksform behandlas i kursen, ger en vidgad bild av språk, flerspråkighet och språkutveckling. Vid det erfarenhetsbaserade programmet examineras kursen genom en individuell skriftlig hemtentamen som tar sin utgångspunkt i en empirisk fältstudie på VFU förskolan av ett barns språkutveckling och som analyseras med stöd i kursens teoretiska perspektiv, vilket ger studenten möjlighet att bearbeta sina teoretiska kunskaper i nära relation till förskolans praktik. Fältstudien påbörjas redan vid kursstart och utvecklas under kursens gång med stöd i lärarledd kollegial feedback. Kursen examineras också genom muntlig presentation av fältstudiens resultat, vilket ger studenter flerfaldiga exempel på analys av barns språkutveckling. Vid det ordinarie programmet examineras kursen genom en skriftlig hemtentamen med fokus på teoretisk förståelse av barns språkutveckling samt på hur den egna förståelsen för språkutveckling har förändrats under kursens gång. Även här genomförs en fältstudie och observation av barns språkutveckling som muntligen redovisas. Vid båda programmen understödjer betygskriterierna fokus på analys av barns språkutveckling.

I kursen *Lek och existentiella frågor (FPO erf. & ord.)* länkas två av lärandemålen i kursen till den förskolepedagogiska aspekten av examensmål 1, genom att dessa uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan a) förklara och beskriva hur barn formar existentiella frågor och b) förklara och beskriva lekens betydelse för barns kognitiva och emotionella utveckling utifrån olika teoretiska perspektiv och med ett interkulturellt förhållningssätt. Måluppfyllelse görs möjligt bland annat genom studier av skönlitterära barnböcker och radioprogrammet "Filosofiska rummet" med fokus på de existentiella frågor dessa väcker. Kursen ger studenter kunskap om lekens och kreativitetens betydelse för lärande och undervisning. Kursen ger också studenter kunskap om olika slags metoder för samtal med barn med utgångspunkt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete inom P4C (philosophy for children). Under kursens gång genomför studenter vid det erfarenhetsbaserade programmet observationer av lek och samtal på sin VFU förskola. Dessa observationer behandlas sedan vid seminarier och utgör underlag för den individuella skriftliga hemtentamen, där studenten med hjälp av kursens lek-teoretiska perspektiv analyserar dessa, vilket gör att studenten får pröva sina kunskaper empiriskt. Vid det ordinarie programmet examineras kursen genom en individuell skriftlig hemtentamen där studenten med stöd i kurslitteraturen diskuterar och reflekterar över såväl existentiella samtal som lekens betydelse i förskolans verksamhet. Betygskriterierna vid båda programmen förstärker vikten av teoretisk analys av samtal och lek i förskolans vardagliga praktik.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkorna med ovanstående utformning och genomförande är att det finns en tydlig och underbyggd uttolkning av examensmålet, som leder till en precis definition av förskolläraryrket och yrkesutövningen, vilket återspeglas i kursinnehåll, lär- och undervisningsaktiviteter. En svaghet består i att progressionen vid det ordinarie programmet, i dagsläget, ännu inte är helt implementerad. Vi bedömer dock att detta inte äventyrar examensmåluppfyllelse. Sammantaget ger utbildningen som helhet vid båda programmen studenter likvärdiga kunskaper i relation till examensmål 1. Progressionen vid det ordinarie programmet kommer att åtgärdas genom fortsatt successiv implementering i enlighet med beskrivningen i den inledande texten. Ytterligare en svaghet består i att det finns en något för stor mängd lärandemål i FPO kurser, liksom att formuleringarna av lärandemål ser något olika ut på de två programmen. Vi bedömer att skillnaderna i formuleringar inte är av sådan art att de äventyrar examensmåluppfyllelse, men vi kommer - i samband med det revideringsarbete av alla FPO kurser som nämns i inledningen - precisera och jämställa lärandemålen i de båda programmen.

## Utformning, genomförande och resultat

2. visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

### Uttolkande av examensmål och utformande av utbildningen

Examensmål 2 menar vi är ett generiskt kunskapsmål som omfattar både kunskap baserad på vetenskapliga metoder och förhållningssätt och den systematik, dokumentation och överförbarhet som karaktäriserar professionskunskap sprungen ur beprövad erfarenhet (Skolverket 2018b). Det ställs idag stora krav på förskolläraren att bedriva verksamhet baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt att kunna ta ställning till vetenskapliga rön och forskningsetiska dilemman (Skollagen 2010 1 kap. 5 §) och därför utformar vi utbildningen med särskilt beaktande av detta. Såväl kvalitativa som kvantitativa metoder, liksom frågor om forskningsetik och vetenskapens roll i förskola och samhälle studeras i utbildningen i nära relation till den egna yrkesutövningen. Vi menar att dessa frågor är av yttersta vikt för förskollärarens yrkesutövning - etiska frågor och problem i det vardagliga arbetet kan ges riktning med stöd i kunskaper om forskningsetik och ett undervisningsdilemma kan förstås på nya sätt med stöd i olika vetenskapliga teorier om lärande och undervisning. Dessutom menar vi att detta kunskapsmål ligger till grund för flera andra examensmål, exempelvis examensmål 6, som handlar om förmågan att göra bedömningar i det pedagogiska arbetet med beaktande av relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter. Därför, och för att säkerställa att studenter uppnår examensmål 2, behandlas det inom alla studieområden (FPO, UVK, VFU) och på alla progressionsnivåer. I nedanstående tabell beskriver vi ett urval av kurser och lärandemål som visar hur utformandet av de två programmen gör möjligt för studenter att nå examensmål 2.

Tabell 2. Examensmål 2 – Urval av kurser och lärandemål

	URVAL AV KURSER	URVAL AV LÄRANDEMÅL
I	ERFARENHET: Förskolläraryrket i tid och rum (UVK) ORDINARIE: Förskolan och förskolläraryrket (UVK)	ERFARENHET: - muntligt och skriftligt tillämpa grundläggande vetenskapliga kunskaper inklusive referenshantering och informationssökning ORDINARIE: - muntligt och skriftligt tillämpa grundläggande vetenskapliga kunskaper inklusive referenshantering och informationssökning
II	ERFARENHET: Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK) Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön (UVK) Praktisk kunskap, vetenskaplig essä (FPO) ORDINARIE: Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK) Specialpedagogik i förskolan (UVK) (ersätts VT19 av Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön) Förskoledidaktisk uppsats (FPO)	ERFARENHET: - kritiskt granska egna och andras exempel på dokumenterade lär- och undervisningsaktiviteter i förskolan samt relatera dessa till vetenskaplig metod och forskningsetiska frågeställningar - diskutera olika vetenskapliga discipliners samverkan, möjligheter och begränsningar i det specialpedagogiska fältet - sammanfatta den praktiska kunskapens teori på en grundläggande nivå ORDINARIE: - kritiskt granska egna och andras exempel på dokumenterade lär- och undervisningsaktiviteter i förskolan samt relatera dessa till vetenskaplig metod och forskningsetiska frågeställningar - analysera konsekvenser av olika specialpedagogiska perspektiv i förskolans praktik - självständigt eller i grupp fördjupa och utreda en förskoledidaktisk frågeställning inom området språk- och matematikutveckling samt göra en översikt över relevant forskningslitteratur
III	ERFARENHET: Att beforska förskolan – Vetenskapsteori och forskningsmetod (UVK) Självständigt vetenskapligt arbete (FPO) ORDINARIE: Att beforska förskolan – Vetenskapsteori och forskningsmetod (UVK) Självständigt arbete i förskoledidaktik (FPO)	ERFARENHET: - sammanfatta vetenskapsteoretiska inriktningar och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder med relevans för förskolläraryrket och förskoleverksamheten - kritiskt granska relationer mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund med relevans för förskolläraryrket och förskolans verksamhet - formulera en väl avgränsad frågeställning, planera en forskningsdesign, motivera teoretiska och metodologiska val liksom forskningsetiska överväganden, tillämpa vald vetenskaplig teori och forskningsmetod samt analysera och dra slutsatser kring studiens relevans för det förskolepedagogiska området ORDINARIE: - sammanfatta vetenskapsteoretiska inriktningar och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder med relevans för förskolläraryrket och förskoleverksamheten - kritiskt granska relationer mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund med relevans för förskolläraryrket och förskolans verksamhet - självständigt identifiera, formulera, undersöka och analysera ett problem och motivera dess relevans inom förskoledidaktisk forskning

## Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen

Vid båda programmen introduceras redan under de *grundläggande studierna* de kunskaper som krävs för ett akademiskt och vetenskapligt förhållningsätt: muntlig och skriftlig presentation, referenshantering, genreanalys och informationssökning. Här introduceras också, vid det erfarenhetsbaserade programmet, essäskrivande som vetenskaplig metod, där studenten utgår från ett i praktiken upplevt dilemma som analyseras och undersöks samt relateras till olika teoretiska perspektiv. På så sätt kopplas studentens praktiska kunskaper till olika teoretiska och vetenskapliga perspektiv och redan tidigt i utbildningen ges studenter möjlighet att reflektera över hur vetenskaplig och praktisk kunskap samverkar i förskollärares yrkesutövning. Vid det ordinarie programmet ges studenter möjlighet, att i såväl teori som praktik, utforska förskolans verksamhet och förskolläraryrket genom både högskoleföreläsningar och verksamhetsföreläsningar, för att tidigt i utbildningen erhålla såväl praktiska erfarenheter som vetenskapliga perspektiv. Inom ramen för de *förankrande studierna* vid det erfarenhetsbaserade programmet, utvecklas grundläggande kunskaper i relation till ett urval av vetenskapsteoretiska inriktningar och forskningsmetoder såsom intervju och observation, liksom i relation till frågor om forskningsetik och olika vetenskapliga discipliners samverkan, begränsningar och möjligheter i förskola och samhälle. Dessa metoder och forskningsetiska frågor sätts i relation till frågor om pedagogisk dokumentation och specialpedagogik och på detta sätt kvalificeras och förankras den blivande förskollärares yrkesutövning i en vetenskaplig grund. Vid det ordinarie programmet ser, i dagsläget, progressionen något annorlunda ut, men ovan beskrivna relation mellan yrkesutövning och vetenskaplig grund återfinns inom såväl de förankrande som de fördjupande studierna. Inom ramen för de *fördjupande studierna* vid båda programmen utvecklas ytterligare studenters kunskaper om vetenskaplig informationssökning samt uppsökande av aktuell forskningslitteratur. Det första självständiga vetenskapliga arbetet vid det erfarenhetsbaserade programmet bidrar till kunskap om och förståelse för hur man på vetenskaplig bas kan reflektera över yrkeserfarenheten, samt hur den kan granskas och uttryckas som kunskap baserad på beprövad erfarenhet. Vid det ordinarie programmet består det första självständiga vetenskapliga arbetet av att studenterna enskilt eller i par genomför en empirisk studie som fördjupar och utreder en förskoledidaktisk frågeställning. I samband med detta behandlar kursen hur ett vetenskapligt arbete är uppbyggt, olika datainsamlingsmetoder, god forskningssed samt akademiskt skrivande och informationssökning. Inom ramen för de *bemyndigande studierna* ligger fokus på sådana kunskaper som gör det möjligt för studenten att självständigt författa ett mer omfattande vetenskapligt arbete. Detta innebär att studenter vid båda programmen självständigt och under handledning använder sin erövrade kunskap om vetenskapsteoretiska inriktningar, vetenskapliga teorier, forskningsmetoder och etiska riktlinjer i författandet av en empirisk uppsats eller en vetenskaplig essä. Vad vi söker åstadkomma med denna progression är en gradvis stegring av kännedom om och kunskap i vetenskapligt arbete och den systematik, dokumentation och överförbarhet som karakteriserar beprövad erfarenhet.

Nedan ger vi exempel på hur vi - utöver ovan nämnda progression - genom konstruktiv länkning säkerställer måluppfyllelse av examensmål 2 i genomförandet av utbildningen. Vi väljer att exemplifiera med kurserna *Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön (UVK erf.)* och *Att beforska förskolan - vetenskapsteori och metod 6,5 hp (UVK erf. & ord.)*. Dessa kurser illustrerar hur vi möjliggör studenters kännedom och kunskaper om hur relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, liksom vetenskapsteori och forskningsmetod, har betydelse för förskollärares yrkesutövning.

I kursen *Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön (UVK erf.)*, som handlar om förskollärares undervisningsuppdrag att i en heterogen förskolemiljö skapa tid och plats för *alla* barns lärande, utveckling och utforskande, länkas ett av lärandemålen till examensmål 2, genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”diskutera olika vetenskapliga discipliners samverkan, möjligheter och begränsningar i det specialpedagogiska fältet”. I syfte att göra möjligt för studenter att nå detta mål utforskas under kursens gång hur olika vetenskapliga discipliner och perspektiv leder till olika syner på barn och specialpedagogisk förskoleverksamhet. Föreläsningar om olika vetenskapliga specialpedagogiska, konstnärliga och platsspecifika perspektiv kompletteras med seminarier, där studenter ges möjlighet att diskutera och problematisera hur samverkan mellan - liksom begränsningar och möjligheter med - olika vetenskapliga perspektiv och föreställningar om normalitet och funktionsvariation, får betydelse för yrkesutövningen. Exempelvis inleds ett seminarium med visning av en film där Amanda Baggs, en kvinna med diagnosen autism, problematiserar och kritiserar rådande normer kring kommunikation, och denna film används vid

seminariet för att diskutera hur olika perspektiv på normal och avvikande kommunikation kan få betydelse i mötet med barn i behov av särskilt stöd. Kursen ger också studenter kunskap om hur förskolläraren kan bedriva inkluderande undervisning och förskolpedagogisk verksamhet, med stöd i ovan nämnda perspektiv och genom arbete med den pedagogiska miljön i förskolans verksamhet. Utöver litteraturstudier bidrar här en förskollärare, med erfarenhet av forsknings- och utvecklingsarbete i specialpedagogiska frågor i förskolan, med kunskap om hur ett systematiskt arbete med pedagogisk kartläggning av verksamheten kan utföras. Här får studenterna praktiska exempel på hur den pedagogiska miljön kan användas som ett redskap i inkluderande pedagogisk undervisning och verksamhet. Kursen ger därmed studenter kunskaper som omfattar både en vetenskapsteoretisk problematisering och exempel på beprövade erfarenheter i förskolans praktik. Detta präglar också kursens examinationsform, som består av en skriftlig individuell hemtentamen, där studenten kritiskt diskuterar begrepp som normalitet och funktionsvariation, liksom möjligheter att skapa förutsättningar för alla barns lärande och utveckling. Betygskriterierna lägger fokus vid just förståelsen av perspektiv och begrepp i det specialpedagogiska fältet och förstärker därmed fokus på vikten av kunskap om olika vetenskapliga perspektiv.

I kursen *Att beforska förskolan - vetenskapsteori och metod (UVK erf. & ord.)* länkas lärandemålen uttryckligen till examensmål 2 genom att studenterna efter avslutad kurs ska kunna a) sammanfatta vetenskapsteoretiska inriktningar och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder och b) kritiskt granska relationer mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund med relevans för förskollärarprofessionen och förskolans verksamhet. För att studenterna ska uppnå lärandemålen ges inledande föreläsningar om vetenskapsteori, olika forskningsdesigner och datainsamlingsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Föreläsningarna följs upp av lärarledda och workshopsliknade seminarier med på förhand konstruerade uppgifter som studenterna får förbereda och diskutera i sina arbetsgrupper innan själva undervisningstillfället. Under ett av seminarierna får studenterna undersöka vad det kan innebära att utgå från olika forskningsansatser (positivistisk, hermeneutisk, fenomenologisk, socialkonstruktivistisk och poststrukturalistisk) samt vilka implikationer detta får för utformningen av en tänkt empirisk studie. Ett annat seminarium ägnas särskilt åt att öva förmågan att förstå och analysera statistik med relevans för förskolans verksamhet. Kunskaper i vetenskapsteori och metod behandlas även genom läsning och analys av forskningsartiklar med fokus på relationen mellan problem, syfte, frågeställning, teori, metod, analys och slutsatser. Betydelsen av relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet för yrkesutövningen behandlas genom att studenterna ges i uppgift att i grupp utforma en tänkt presentation av aktuell forskning som kan användas för kvalitets- och verksamhetsutveckling i förskolan. Kursen examineras genom en individuell skriftlig hemtentamen bestående av en metodredogörelse och en vetenskapsteoretisk reflektion om en mindre forskningsuppgift med relevans för förskolans verksamhet. Utifrån valt forskningsproblem redogör och motiverar studenten för vald forskningsansats och metod samt etiska överväganden. Betygskriterierna kräver bland annat att studenten ”uppvisar goda kunskaper om grundläggande vetenskapsteoretiska och metodteoretiska begrepp och idéer och förmåga att tillämpa dessa på egen och andras forskning”, vilket preciserar den examinerande uppgiften.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkor med ovanstående utformning och genomförande är att det vid de båda förskollärarprogrammen finns en genomtänkt idé kring hur vetenskapsteori, kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet har betydelse för yrkesutövningen. En, i dagsläget, identifierad svaghet är att kursen som berör specialpedagogiska frågor vid det ordinarie programmet, *Specialpedagogik i förskolan (UVK ord.)*, inte är explicit i sina lärandemål vad gäller aktuell forsknings- och utvecklingsarbete som tar sin utgångspunkt i beprövad erfarenhet. I det konkreta kursarbetet fokuseras dock hur olika teoretiska och vetenskapliga perspektiv tillsammans med aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete får konsekvenser för yrkesutövningen. Också andra kurser, exempelvis *Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK erf. & ord.)*, belyser frågan om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Kursen *Specialpedagogik i förskolan (UVK ord.)* ersätts med kursen *Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön (UVK erf.)* i det ordinarie förskollärarprogrammet VT 2019. För båda programmen gäller att introduktionen till kvantitativa metoder kan tydliggöras tidigare i utbildningen. I samband med tidigare nämnda revideringsarbete kommer detta att åtgärdas genom att fler vetenskapliga artiklar som utgår från olika kvantitativa forskningsmetoder kommer att inkluderas i relevanta kurser.



## Utformning, genomförande och resultat

3. visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet

### Uttolkande av examensmål och utformande av utbildningen

Examensmål 3 menar vi handlar om en generisk färdighet som vi, med stöd i den forskningstradition som utvecklats vid Centrum för praktisk kunskap, ser som grundläggande för all akademisk professionsutbildning (Alsterdal & Pröckl 2016). De två programmen står här, delvis, inför olika utmaningar. Studenter vid det erfarenhetsbaserade programmet har ofta viss erfarenhet av att tillvarata, reflektera över och systematisera andras och egna erfarenheter och måste ges möjlighet att relatera detta till professionens och verksamhetens historiska, teoretiska och politiska sammanhang. Studenter vid det ordinarie programmet har inte, i samma utsträckning, yrkeserfarenhet i förskolans verksamhet och måste därför ges möjlighet att först få en introduktion till verksamheten och professionen. För alla studenter gäller att de måste ges möjlighet att under utbildningen utveckla förmågan att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över relevanta forskningsresultat. Vid båda programmen tas hänsyn till att studenter ibland verkar uppleva vissa ämnesinnehåll, exempelvis språk och matematik, som ”svåra” och att de saknar förkunskaper. Därför förs, inom ramen för konstruktiv länkning i sådana kurser, en metadiskussion med studenter om hur egna erfarenheter och förståelser av ämneskompetens påverkar yrkesverksamheten och studenter erbjuds särskilt stöd, exempelvis genom webbaserade föreläsningar och råd om kompletterande litteratur. I syfte att säkerställa att studenter uppnår examensmål 3, har vi valt att i utformandet av utbildningen behandla det inom alla studieområden (FPO, UVK, VFU) och på alla progressionsnivåer. I nedanstående tabell beskrivs ett urval av kurser och lärandemål som visar hur utformandet av de två programmen gör möjligt för studenter att nå examensmål 3:

Tabell 3. Examensmål 3 – Urval av kurser och lärandemål

	URVAL AV KURSER	URVAL AV LÄRANDEMÅL
I	ERFARENHET: Förskolläraryppdraget i tid och rum (UVK) Förskolläraryppdraget - Erfarenhet i sammanhang (VFU) ORDINARIE: Förskolan och förskolläraryppdraget (UVK) Förskolans dubbla uppdrag - Lärande och omsorg (VFU)	ERFARENHET: - förklara och exemplifiera hur de egna erfarenheterna av arbete i förskolans verksamhet kan relateras till förskolläraryppdraget och förskolans politiska villkor, styrdokument och organisation i historia och samtid - beskriva de egna erfarenheterna av förskoleverksamhet samt relatera dessa till historiska, politiska och teoretiska perspektiv ORDINARIE: - diskutera förskolläraryppdraget och förskolans verksamhet ur ett samhälleligt och etiskt perspektiv - reflektera över förskollärarens och den pedagogiska verksamhetens betydelse för barns lärande, utveckling och omsorg med koppling till tidigare teoretiska studier
II	ERFARENHET: Bild av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK) Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön (UVK) Möten mellan praktik och teori (VFU) Mötet med skriftspråket (FPO) ORDINARIE: Bild av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK) Förskolans dubbla uppdrag - lärande, och omsorg (VFU) Mötet med skriftspråket (FPO) Förskoledidaktik (VFU) Förskollärarens arbete (VFU)	ERFARENHET: - kritiskt granska egna och andras exempel på dokumenterade lär- och undervisningsaktiviteter i förskolan samt relatera dessa till vetenskaplig metod och forskningsetiska frågeställningar - kritiskt granska egna och andras exempel på utformandet av inkluderande pedagogisk verksamhet utifrån ett vidgat bildningsbegrepp samt diskutera olika vetenskapliga discipliners samverkan, möjligheter och begränsningar i det specialpedagogiska fältet - analysera egna och andras erfarenheter av didaktiska processer med stöd i praktiska och teoretiska kunskapsstraditioner - reflektera över sin egen språkliga och matematiska utveckling och hur erfarenheter från denna kan användas i undervisning ORDINARIE: - kritiskt granska egna och andras exempel på dokumenterade lär- och undervisningsaktiviteter i förskolan samt relatera dessa till vetenskaplig metod och forskningsetiska frågeställningar - reflektera över sin egen språk- och matematikutveckling i relation till den egna professionsutvecklingen - reflektera över förskollärarens och den pedagogiska verksamhetens betydelse för barns lärande, utveckling och omsorg med koppling till tidigare teoretiska studier på utbildningen - visa en fördjupad självreflektion kring egna praktiska kunskaper och dess betydelse för förskolläraryppdraget och förskoleyrket
III	ERFARENHET: Förskola i förändring (UVK) Erfarenhetsbaserad och vetenskaplig kunskap (VFU) ORDINARIE: Förskola i förändring (UVK)	ERFARENHET: - systematisera egna och andras erfarenhetsbaserade kunskap och aktuella forskningsresultat samt utforma riktlinjer för ett kontinuerligt utvecklings- och utvärderingsarbete - observera och samtala med kollegor i en förskoleverksamhet i syfte att analysera hur förskoleverksamhet bygger på såväl erfarenhetsbaserad som vetenskaplig kunskapsbas ORDINARIE: - systematisera egna och andras erfarenhetsbaserade kunskap och aktuella forskningsresultat samt utforma riktlinjer för ett kontinuerligt utvecklings- och utvärderingsarbete

### **Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen**

Vid det erfarenhetsbaserade programmet och inom ramen för de *grundläggande studierna* ges studenterna möjlighet att kontextualisera sina erfarenheter av förskolans verksamhet i relation till förskolläraryuppdraget och dess historiska, teoretiska och politiska sammanhang. Vid det ordinarie programmet ges först en introduktion till förskolan och förskolläraryuppdraget och studenterna ges inom ramen för en verksamhetsförlagd kurs möjlighet att utforska detta praktiskt, för att därefter sätta uppdraget och verksamheten i sammanhang. De *förankrande studierna* vid båda programmen bygger vidare på förmågan att sätta egna och andras erfarenheter i sammanhang och fokuserar, i större utsträckning, möten mellan praktiska erfarenheter och vetenskapliga teorier i det allmänpedagogiska-didaktiska uppdraget. Här bidrar vetenskapliggörandet av, såväl egna som andras, erfarenheter och exempel på pedagogiskt arbete till förmågan att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat. De *fördjupande studierna* vid båda programmen omfattar en reflektion över den egna praktiska kunskapen och kompetensen i ämnena språk och matematik och detta blir ett viktigt verktyg för att övervinna ovan nämnda eventuellt upplevda svårigheter. De *bemyndigande studierna* vid båda programmen lägger vikt vid förmågan att, som representant för professionen, analysera, systematisera och överblicka såväl egna som andras erfarenheter och forskning som kan bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet. Vad vi söker åstadkomma med denna progression är ett hänsynstagande till studenters varierande tidigare erfarenheter och förkunskaper som samtidigt leder till att alla studenter når examensmål 3.

Nedan ger vi exempel på hur vi – utöver ovanstående progression - genom konstruktiv länkning säkerställer måluppfyllelse av examensmål 3 i genomförandet av utbildningen. Vi väljer här att exemplifiera med den första och sista VFU kursen vid båda programmen - *Förskolläraryuppdraget - Erfarenhet i sammanhang (VFU)* och *Erfarenhetsbaserad och vetenskaplig kunskap (VFU)* vid det erfarenhetsbaserade programmet och *Förskolans dubbla uppdrag - Lärande och omsorg (VFU)* och *Förskollärares arbete (VFU)* vid det ordinarie programmet - samt kursen *Förskola i förändring (UVK)* som ges vid båda programmen. Dessa kurser visar hur vi, både initialt och i slutfasen av utbildningen, med hänsyn tagen till studenters olika erfarenheter, gör möjligt för studenter vid de båda programmen att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat.

I kursen *Förskolläraryuppdraget - Erfarenhet i sammanhang 2,5 hp (VFU erf.)*, länkas ett av lärandemålen i kursen till examensmål 3 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”beskriva de egna erfarenheterna av förskoleverksamhet samt relatera dessa till historiska, politiska och teoretiska perspektiv”. Här utgör essäskrivandet såväl metod som examinationsform och måluppfyllelse möjliggörs genom att studenterna under kursens gång författar en essä med utgångspunkt i ett eget upplevt didaktiskt dilemma i den pedagogiska verksamheten, som de med hjälp av organisatoriska, politiska, historiska och teoretiska perspektiv kontextualiserar. Examinationen omfattar också en muntlig presentation i mindre grupp, vilket förstärker vikten av att egna och andras erfarenheter och praktiska kunskaper i förskolans verksamhet kontextualiseras och också ger flerfaldiga exempel på hur detta kan ske. Betygskriterierna kräver att studenten reflekterar över sin egen professionsutveckling i relation till kurslitteratur, vilket understödjer kursens fokus på att sätta egna erfarenheter i ett sammanhang. I den sista VFU kursen *Erfarenhetsbaserad och vetenskaplig kunskap*, vid det erfarenhetsbaserade programmet, länkas ett av lärandemålen i kursen till examensmål 3 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs ska kunna ”observera och samtala med kollegor i en förskoleverksamhet i syfte att analysera hur förskoleverksamhet bygger på såväl erfarenhetsbaserad som vetenskaplig kunskapsbas”. Detta lärandemål uppnås genom såväl seminarieövningar som genom författandet av en individuell skriftlig hemtentamen med utgångspunkt i en mindre empirisk undersökning på studentens VFU förskola av det egna kollegiets samlade erfarenhetsbaserade och vetenskapliga kunskapsbas, vilket förstärker vikten av att erfarenheter och praktiska kunskaper också förankras i en vetenskaplig bas. Betygskriterierna kräver såväl reflektion som vetenskaplig analys och understödjer därmed kursens fokus på såväl erfarenhetsbaserad som vetenskaplig kunskap.

I kursen *Förskolans dubbla uppdrag - Lärande och omsorg 7,5 hp (VFU ord.)* grundläggs vikten av att ta utgångspunkt i egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat i relation till förskolans

dubbla uppdrag. Detta följs upp och förankras under utbildningen och fördjupas särskilt i den avslutande VFU kursen *Förskollärarens arbete (UVK ord.)*. Här länkas ett lärandemål i kursen till examensmål 3, genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”uppvisa en fördjupad självreflektion kring egna praktiska kunskaper och dess betydelse för förskolläraryrket och förskoleverksamheten”. Kursen behandlar relationen mellan teori och praktik i förskolans verksamhet och särskild uppmärksamhet ägnas åt reflektionens roll i utvecklingen av praktiska och etiska kunskaper. Studenten planerar, leder och utvärderar pedagogiska aktiviteter med barnen och presenterar aktiviteter i en muntlig redovisning där de diskuterar betydelsen av ett interkulturellt förhållningssätt i den pedagogiska verksamheten. I en muntlig examination tar studenten utgångspunkt i en egen VFU-erfarenhet som diskuteras utifrån etik och värdegrund samt relaterar till kursens teoretiska litteratur. I presentationen ingår att diskutera hur erfarenhet kan förstås och fördjupas med hjälp av resonemang och exempel ifrån kurslitteratur. I en individuell skriftlig hemtentamen resonerar studenten kring erfarenhetens betydelse i relation till vetenskaplig grund med stöd kurslitteraturen. Betygskriterierna förstärker detta genom att fokusera mötet mellan erfarenhet och vetenskap.

I kursen *Förskola i förändring (UVK)*, som ges vid båda programmen, länkas ett av lärandemålen till examensmål 3, genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs ska kunna ”systematisera egna och andras erfarenhetsbaserade kunskaper och aktuella forskningsresultat samt utforma riktlinjer för ett kontinuerligt utvecklings- och utvärderingsarbete”. Kursen möjliggör för studenterna att nå detta lärandemål genom att studenten i lär- och undervisningsaktiviteter utgår från sin VFU förskola och analyserar det utvärderings- och utvecklingsarbete som behöver utföras där, samt utformar ett utkast till riktlinjer för ett systematiskt kvalitetsarbete som kan implementeras i den egna verksamheten. Denna uppgift ligger till grund för en individuell skriftlig hemtentamen där studenten diskuterar förslaget utifrån de utbildningspolitiska, utvärderings- och utvecklingsteoretiska traditioner som kursen omfattar samt för en kritisk framåtsyftande diskussion kring det föreslagna utvecklings- och utvärderingsarbetet. Uppgiften presenteras också muntligt i grupp, vilket ger studenter flerfaldiga exempel på hur utvärdering och utveckling av såväl yrkesverksamhet som kunskaper inom området, självständigt och tillsammans med andra, kan bedrivas inom ramen för ett systematiskt kvalitetsarbete. Under kursens gång studeras också genomförda forsknings- och utvecklingsarbeten i förskolan och studenterna får här flerfaldiga exempel på hur det går att systematisera erfarenheter och aktuella forskningsresultat inom ramen för ett systematiskt kvalitetsarbete. I kursen ingår också en examinerande gruppuppgift där studenterna förbereder en arbetsplatsträff med fiktiva kollegor (resten av seminariegruppen) där ett nytt sätt att arbeta med utvärdering och utveckling av verksamheten på förskolan presenteras. Denna övning syftar till att ge redskap för ledning och kommunikation av ett systematiskt kvalitetsarbete med utvärdering och utveckling av förskolans verksamhet i ett kollegium, där olika erfarenheter och kunskaper måste kunna mötas. Betygskriterierna ställer krav på såväl analys som bedömning och understödjer därmed förmågan att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkor med ovanstående utformning och genomförande är, att det vid båda förskolläraryrkesprogrammen finns en genomtänkt strategi vad gäller studenters tidigare yrkeserfarenheter. En potentiell svaghet ligger i att denna strategi ständigt måste bevakas. Inom ramen för det pågående systematiska kvalitetsarbetet vid båda programmen, måste därför ovanstående hänsynstagande till studenters varierande yrkeserfarenhet i förskoleverksamhet kontinuerligt beaktas.

## Utformning, genomförande och resultat

4. visa förmåga att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt

### Uttolkande av examensmål och utformande av utbildningen

Examensmål 4 menar vi ger uttryck för det tidigare nämnda dubbla uppdraget – kombinationen av såväl omsorg, lek och skapande verksamhet som lärande och undervisning av olika ämnesinnehåll - som ska prägla förskolans pedagogiska verksamhet och som blivande förskollärare bär ansvar för (Skolverket 2018a). Målet är närliggande till mål 1, men här handlar det specifikt om den blivande förskollärarens färdighet och förmåga att bedriva förskole- och ämnesdidaktisk undervisning och pedagogisk verksamhet med adekvata metoder i förskolans praktik. Detta mål menar vi är av särskild vikt i en utbildningspraktik som omfattar små barn. Varje akademiskt ämne måste alltid i utbildningssammanhang genomgå en omvandlingsprocess till undervisningsämne – alltså erhålla en didaktisk karaktär (Klafki 1995). Ju längre ned i åldrarna undervisningen riktar sig desto mer komplex blir denna omvandlingsprocess – små barn har ju ännu inte inkorporerat eller anpassat sig till de indelningar av ämnesdiscipliner som råder i samhället. Samtidigt - och även om det finns en risk att det uppstår en konfliktyta mellan förskoledidaktik och ämnesdidaktik - har vi vid Södertörns högskola valt att se dessa som ömsesidigt beroende av varandra. Vi menar dessutom att förskollärarens allmänpedagogiska-didaktiska kompetens är en förutsättning för förskole- och ämnesdidaktisk färdighet och förmåga (se vidare mål 5). I utformandet av utbildningen har vi låtit detta mål framträda framförallt i FPO och VFU kurser som fokuserar lek, omsorg, skapande verksamhet och olika ämnesinnehåll. I nedanstående tabell beskriver vi ett urval av kurser och lärandemål som visar hur utformandet av de två programmen gör möjligt för studenter att nå examensmål 4.

Tabell 4. Examensmål 4 – Urval av kurser och lärandemål

	URVAL AV KURSER	URVAL AV LÄRANDEMÅL
I	ERFARENHET: Estetiska färdigheter 1 (FPO) ORDINARIE: Estetiska färdigheter 1 (FPO)	ERFARENHET: - förklara och ge exempel på hur estetiska uttrycksformer och digitala medier kan användas i förskolans verksamhet ORDINARIE: -använda olika estetiska uttrycksformer, IKT-verktyg och IKT-tjänster i förskolan
II	ERFARENHET: Matematik i förskolan (FPO) Förskolebarnets språkutveckling (FPO) Natur och teknik med utomhuspedagogik (FPO) Förskolepedagogiskt arbete – Ämnesdidaktik (VFU) Lek och existentiella frågor (FPO) Förskolepedagogiskt arbete – Lek och omsorg (VFU) Estetiska färdigheter 2 (FPO) Barns matematiska tänkande och problemlösning (FPO) Mötet med skriftspråket (FPO) Förskolepedagogiskt arbete – Språk och estetik (VFU) ORDINARIE: Matematik i förskolan (FPO) Förskolebarnets språkutveckling(FPO) Natur och teknik med utomhuspedagogik (FPO) Förskolans dubbla uppdrag – Lärande och omsorg (VFU) Lek och existentiella frågor (FPO) Estetiska färdigheter 2 (FPO) Barns matematiska tänkande och problemlösning (FPO) Mötet med skriftspråket (FPO) Förskoledidaktik (FPO)	ERFARENHET: - anpassa språk- och matematikundervisning till barns förmåga, intresse och bakgrund - kritiskt analysera sitt sätt att arbeta med barns språk- och matematikutveckling i enspråkiga och flerspråkiga miljöer och kontrastera det med alternativa tillvägagångssätt - anpassa naturvetenskaplig pedagogisk verksamhet efter barns förmåga, intresse och bakgrund - använda exkursioner, experiment, estetiska uttryck och laborationer som didaktiska hjälpmedel - planera, genomföra och analysera observationer och samtal med barn i syfte att förstå barns erfarenheter av och kunskaper om olika ämnesinnehåll - samtala om existentiella frågor och etiska förhållningssätt med barn och vuxna - planera, genomföra och analysera observationer och samtal med barn i syfte att förstå barns behov av omsorg, barns lek och barns lärande - använda estetiska uttrycks sätt i förskoleverksamhet på ett pedagogiskt medvetet sätt - självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och utvärdera didaktiskt arbete med att främja barns skriftspråkliga och matematiska utveckling samt jämföra olika didaktiska metoder - motivera val av estetiska lärprocesser och andra metoder i det pedagogiska arbetet som stimulerar skriftspråklig och matematisk utveckling - planera, genomföra och utvärdera ett mindre projektarbete kring språk i en barngrupp med stöd i förskolepedagogiska-didaktiska redskap, digitala medier och estetiska uttrycksformer. ORDINARIE: - identifiera och analysera olika aspekter av barns tidiga matematikkunskaper för att därifrån kunna tillvarata matematiksituationer och arrangera matematikutvecklande verksamhet - beskriva och analysera olika aspekter av barns talspråk samt beskriva hur man kan arbeta språkutvecklande med yngre barn - kritiskt reflektera över hur naturvetenskaplig pedagogisk verksamhet och metodik kan anpassas efter barns förmåga, intresse och bakgrund - samtala om olika livsfrågor och etiska förhållningssätt med barn och vuxna - planera genomföra och utvärdera en pedagogisk aktivitet med syfte att stödja barns lärande och behov av omsorg - beskriva och exemplifiera hur barn formar existentiella frågor - motivera val av estetiska lärprocesser i det pedagogiska arbetet - göra medvetna val av metoder som stimulerar skriftspråklig och matematisk utveckling - självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och utvärdera didaktiskt arbete med att främja barnens skriftspråkliga och matematiska utveckling samt jämföra olika didaktiska metoder

## **Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen**

Inom ramen för de *grundläggande studierna* vid båda programmen introduceras den förskole- och ämnesdidaktiska aspekten av förskollärares dubbla uppdrag. Här introduceras också det didaktiska arbetet med stöd i ett vidgat språkbegrepp, estetiska uttrycksformer och digitala verktyg. De *förankrande studierna* vid båda programmen bygger vidare på de förskole- och ämnesdidaktiska färdigheter som studenten erhållit i de tidigare studierna. Dessa färdigheter förankras, vid det erfarenhetsbaserade programmet, först i allmänpedagogiska-didaktiska frågor (se beskrivning av UVK kurser under mål 5), och därefter i ämnesdidaktiska studier i matematik, språk, naturvetenskap och teknik. Vid den ordinarie utbildningen ser progressionen här något annorlunda ut, där såväl allmänpedagogiska-didaktiska som ämnesdidaktiska studier i dagsläget återfinns på flera nivåer. Av vikt vid båda programmen, är de verksamhetsförlagda kurser som ansluter till ämnesdidaktiska kurser och som specifikt fokuserar det ämnesdidaktiska arbetet med att planera, genomföra och analysera observationer av barns egna erfarenheter av olika ämnesinnehåll. Studenter får här redskap för att förstå barns erfarenheter av och kunskaper om olika ämnesinnehåll för att låta detta utgöra utgångspunkt för tillämpandet och anpassandet av ämnesdidaktiska metoder. En viktig aspekt av dessa förankrande studier - i relation till komplexiteten i de allra yngsta barnens läroprocesser kring olika ämnesinnehåll - är att de tidigt ger studenten redskap för att kunna motivera, kritiskt analysera och ompröva sitt ämnesdidaktiska arbete och sina metodiska val. De förankrande studierna ger alltså studenterna gedigna färdigheter i att tillämpa ämnesdidaktik för undervisning och pedagogisk verksamhet i förskolan, och dessa färdigheter utvecklas ytterligare inom ramen för de *fördjupande studierna*. Först med fokus på fördjupade förskoledidaktiska studier i lek, omsorg, estetik och kultur och därefter med fokus på fördjupade ämnesdidaktiska studier i matematik och språk. Vid det ordinarie programmet ser progressionen här något annorlunda ut, då lek och omsorg kommer in tidigare i utbildningen. De anslutande verksamhetsförlagda kurserna vid båda programmen är här av vikt då de låter studenternas fördjupade förskole- och ämnesdidaktiska färdigheter förenas i uppgiften att med stöd i estetiska uttrycksformer och digitala redskap planera, genomföra och utvärdera ett mindre projektarbete kring språk och/eller matematik i en barngrupp. Vad vi söker åstadkomma med denna progression är att ge studenter förutsättningar att arbeta med en förening av de förskole- och ämnesdidaktiska aspekterna av det dubbla uppdraget i tillämpandet av adekvata metoder för undervisning och lärande.

Nedan ger vi exempel på hur vi, utöver ovan nämnda progression, genom konstruktiv länkning säkerställer måluppfyllelse av examensmål 4 i genomförandet av utbildningen. Vi väljer att exemplifiera med kurserna *Förskolpedagogiskt arbete - Lek och omsorg (VFU)* och *Förskolpedagogiskt arbete - Språk och estetik (VFU)* som ges vid det erfarenhetsbaserade programmet, samt kurserna *Förskolans dubbla uppdrag - Lärande och omsorg 7,5 hp (VFU)* och *Förskoledidaktik (VFU)* som ges vid det ordinarie programmet och kursen *Mötet med skriftspråket (FPO)* som ges vid båda programmen. Dessa kurser visar hur vi möjliggör den förening av förskole- och ämnesdidaktiska färdigheter som vi strävar efter och som leder till den fördjupade kompetens som såväl examensordning som förskollärares dubbla uppdrag kräver.

I kursen *Mötet med skriftspråket (FPO erf. & ord.)* länkas lärandemålen i kursen till examensmål 4 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”a) använda estetiska uttryckssätt i förskoleverksamhet på ett pedagogiskt medvetet sätt, b) jämföra olika didaktiska metoder för att främja barns skriftspråkliga och matematiska utveckling med fokus på språkutvecklande arbetsformer, c) självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och utvärdera didaktiskt arbete med att främja barns skriftspråkliga och matematiska utveckling, och d) motivera val av estetiska läroprocesser och andra metoder i det pedagogiska arbetet som stimulerar skriftspråklig utveckling”. Måluppfyllelse möjliggörs dels genom föreläsningar som introducerar litteracitets-begreppet, olika teoretiska perspektiv och didaktiska metoder, dels genom ett fältarbete vid studentens VFU förskola som utforskar hur barn erövrar litteracitet och där studenten planerar, genomför och utvärderar didaktiskt arbete med att främja barns skriftspråkliga utveckling. Måluppfyllelse möjliggörs också genom att det i kursen ingår estetiska läroprocesser som ger studenten färdigheter i hur sådana processer kan användas i det didaktiska arbetet med barns skriftspråkliga utveckling. Kursen examineras genom en individuell skriftlig lärapport av litteratur, en individuell skriftlig hemtentamen som tar sin utgångspunkt i fältstudien, samt en muntlig redovisning i grupp av densamma. Dessa examinationsformer, liksom betygsriterierna, understödjer vikten av både teoretiska och praktiska ämnesdidaktiska kunskaper.

I kursen *Förskolepedagogiskt arbete – Lek och omsorg (VFU erf.)* fördjupas studenternas förskoledidaktiska färdigheter, då ett lärandemål i kursen länkas till examensmål 4 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”planera, genomföra och analysera samtal med barn i syfte att förstå barns behov av omsorg, barns lek och barns lärande”. Studenten genomför samtal med barn och observationer av barns lek, lärande och behov av omsorg på såväl VFU-platsen som på en annan förskola. Dessa observationer behandlas under seminarier utifrån såväl omsorgsetiska som forskningsetiska perspektiv och frågeställningar med stöd i aktuell forskningslitteratur om förskolans omsorgsuppdrag. Kursen examineras i en individuell skriftlig hemtentamen och en dramatiserad muntlig redovisning i grupp som båda utgår från dessa observationer och samtal som teoretiseras med stöd i ovan nämnda perspektiv. Betygskriterierna kräver en förankring i kursens litteratur problematisering och reflektion, vilket understryker vikten av litteratur- och teoriansknytning också i de verksamhetsförlagda kurserna. I kursen *Förskolepedagogiskt arbete – Språk och estetik (VFU erf.)* fördjupas studentens ämnesdidaktiska färdigheter, då ett lärandemål länkas till examensmål 4 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”planera, genomföra och utvärdera ett mindre projektarbete kring språk i en barngrupp med stöd i förskolepedagogiska-didaktiska redskap, digitala medier och estetiska uttrycksformer”. Studenten genomför ett mindre projektarbete kring språk i barngrupp på sin VFU förskola med stöd i estetiska uttrycksformer, digitala redskap och metoder för etnologiskt fältarbete. Vid seminarier presenterar studenten det pågående projektarbetet och får lärarledd kollegial feedback. Kursen examineras genom en individuell skriftlig hemtentamen som tar sin utgångspunkt i fältarbetet och som analyseras med hjälp av kursens teoretiska perspektiv. Betygskriterierna kräver hänsyn till såväl barns lärande som barns lek och behov av omsorg och förstärker därmed både förskole- och ämnesdidaktiska aspekter.

I kursen *Förskolans dubbla uppdrag - Lärande och omsorg 7,5 hp (VFU ord.)* länkas ett lärandemål till examensmål 3, genom att det uttrycker att studenterna efter avslutad kurs kan ”reflektera över förskollärarens och den pedagogiska verksamhetens betydelse för barns lärande, utveckling och omsorg med koppling till tidigare teoretiska studier”. Under kursens gång observerar studenten barns lek och behov av omsorg på VFU förskolan och presenterar dessa observationer vid högskoleförlagda seminarier. Studenten planerar och genomför en aktivitet i syfte att stödja barns lärande och med utgångspunkt i barns behov av omsorg. I en skriftlig individuell hemtentamen tar studenten utgångspunkt i den genomförda aktiviteten och diskuterar den i relation till kurslitteratur samt de egna erfarenheterna. I kursen *Förskoledidaktik (VFU ord.)* fördjupas studenternas förskoledidaktiska färdigheter då ett av lärandemålen i kursen länkas till examensmål 4 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs, självständigt och tillsammans med andra, kan ”planera, genomföra och utvärdera didaktiskt arbete med att främja barnens skriftspråkliga och matematiska utveckling”. Studenterna observerar och genomför pedagogiska aktiviteter i syfte att stödja barns skriftspråkliga och matematiska utveckling. Studenten skriver löpande loggbok över observationer och analyser och samtalar med VFU-handledare om dessa. I loggboken reflekterar studenterna över förskolans arbete med barngruppens individuella och kollektiva språk- och matematikinläring. Loggboken ligger till grund för en skriftlig individuell hemtentamen där studenterna beskriver, analyserar och utvärderar det egna didaktiska arbetet med barn skriftspråkliga och matematiska utveckling samt jämför olika teoretiska perspektiv och didaktiska metoder. Betygskriterier vid båda kurserna understryker vikten av litteratur- och teoriansknytning också i de verksamhetsförlagda kurserna.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkor med ovanstående utformning och genomförande är en fruktbar växelverkan mellan förskole- och ämnesdidaktik. En svaghet består i att progressionen vid det ordinarie programmet, i dagsläget, ännu inte är helt implementerad. Vi bedömer dock att detta inte äventyrar examensmåluppfyllelse. Sammantaget ger utbildningen som helhet vid båda programmen studenter likvärdiga färdigheter och förmågor i relation till examensmål 4. Progressionen vid det ordinarie programmet kommer att åtgärdas genom fortsatt successiv implementering i enlighet med beskrivningen i den inledande texten. En annan svaghet består i (som i examensmål 1) att det finns en något för stor mängd lärandemål i FPO kurser, liksom att formuleringarna av lärandemål ser något olika ut på de två programmen. Vi bedömer att skillnaderna i formuleringar inte är av sådan art att de äventyrar examensmåluppfyllelse, men vi kommer - i samband med det revideringsarbete av alla FPO kurser som nämns i inledningen - precisera och jämställa lärandemålen i de båda programmen.

## Utformning, genomförande och resultat

5. visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje barns lärande och utveckling

### Uttolkande av examensmål och utformande av utbildningen

Examensmål 5 kräver en definition av såväl undervisning som pedagogisk verksamhet i förskolan. Vid Södertörns högskolas förskollärarytbildning har vi valt att utgå från den ursprungliga definitionen av undervisning och pedagogisk verksamhet - som innebär att ge den nya generation tid och plats att studera och förändra olika fenomen i världen (Masschelein & Simons 2012). Denna definition innebär också att förskolläraren måste ha en intention med undervisning och pedagogisk verksamhet – att det finns ett syfte och ett mål med aktiviteterna (Skolverket 2018b). Detta menar vi är den historiska definitionen av undervisning och pedagogisk verksamhet som idag behöver återerövrats (Biesta 2017; Claesson 2014). Dessutom - och med tanke på det samtida krav på förtydligande av uppföljning och analys av lärande, utveckling och undervisning som identifieras i styrdokument, policy och senare forskning (Skolinspektionen 2016; Skolverket 2018a, 2018b) - menar vi att det är av särskild vikt att detta mål behandlas i såväl högskoleförlagda som verksamhetsförlagda studier. I utformandet av utbildningen har vi därför valt att explicitgöra mål 5 i studier framförallt inom UVK- och VFU-kurser, då vi menar att målet i första hand berör den generella allmänpedagogiska-didaktiska och professionsspecifika kompetens som alla förskollärare behöver för sin yrkesutövning oavsett ämnesinnehåll.<sup>1</sup> I nedanstående tabell beskriver vi ett urval av kurser och lärandemål som visar hur utformandet av de två programmen gör möjligt för studenter att nå examensmål 5.

Tabell 5. Examensmål 5 – Urval av kurser och lärandemål

	URVAL AV KURSER	URVAL AV LÄRANDEMÅL
I	<p><b>ERFARENHET:</b> Förskolans kunskapstraditioner (UVK) Förskolläraryppdraget - erfarenhet i sammanhang (VFU)</p> <p><b>ORDINARIE:</b> Förskolans kunskapstraditioner (UVK) Sociala relationer, lärande och omsorg (UVK)</p>	<p><b>ERFARENHET:</b> - förklara och exemplifiera den centrala frågan i förskolans kunskapstraditioner samt olika förskoledidaktiska frågeställningar inom ramen för en textanalys - använda historiska, politiska och teoretiska perspektiv i relation till ett upplevt dilemma i förskoleverksamhet inom ramen för en vetenskaplig essä</p> <p><b>ORDINARIE:</b> - förklara och exemplifiera den centrala frågan i förskolans kunskapstraditioner samt olika förskoledidaktiska frågeställningar inom ramen för en textanalys - planera hur åldersadekvat förskolepedagogisk verksamhet som tar utgångspunkt i barns sociala relationer, lärande och behov av omsorg kan organiseras</p>
II	<p><b>ERFARENHET:</b> Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK) Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön (UVK) Möten mellan praktik och teori (VFU)</p> <p><b>ORDINARIE:</b> Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK) Specialpedagogik i förskolan (UVK) (ersätts VT19 med Individen, gemenskapen och den pedagogiska miljön) Förskolans arbete med kunskap, lärande och dokumentation (VFU)</p>	<p><b>ERFARENHET:</b> - observera och analysera barns erfarenheter och kunskaper samt med hjälp av estetiska uttrycksformer och digitala medier planera, genomföra och dokumentera lär- och undervisningsaktiviteter som stödjer barns allsidiga lärande och utveckling - ge exempel på olika sätt att utforma en inkluderande förskoleverksamhet i didaktiskt arbete med pedagogisk miljö, estetiska uttrycksformer och digitala verktyg - genomföra didaktiska processer i förskoleverksamhet med stöd i praktiska och teoretiska kunskapstraditioner samt genom sökande av relevant forskning</p> <p><b>ORDINARIE:</b> - observera och analysera barns erfarenheter och kunskaper samt med hjälp av estetiska uttrycksformer och digitala medier planera, genomföra och dokumentera lär- och undervisningsaktiviteter som stödjer barns allsidiga lärande och utveckling - planera, förbereda och motivera val av lär- och undervisningsaktiviteter som med hjälp av estetiska uttrycksformer och digitala medier stödjer barns allsidiga lärande och utveckling - planera och beskriva hur observation, analys och dokumentation kan användas i förskoleverksamhet - analysera konsekvenser av olika specialpedagogiska perspektiv i förskolans praktik, och identifiera och i samverkan med andra, utforma åtgärder för barn i behov av särskilt stöd - planera och beskriva hur observation, analys och dokumentation kan användas i förskoleverksamhet</p>
III	<p><b>ERFARENHET:</b> Förskola i förändring (UVK)</p> <p><b>ORDINARIE:</b> Förskola i förändring (UVK)</p>	<p><b>ERFARENHET:</b> - systematisera egna och andras erfarenhetsbaserade kunskap och aktuella forskningsresultat samt utforma riktlinjer för ett kontinuerligt utvecklings- och utvärderingsarbete</p> <p><b>ORDINARIE:</b> - systematisera egna och andras erfarenhetsbaserade kunskap och aktuella forskningsresultat samt utforma riktlinjer för ett kontinuerligt utvecklings- och utvärderingsarbete</p>

<sup>1</sup> Beskrivning, analys och värdering av UVK och VFU kurser måste dock läsas parallellt med densamma vad gäller FPO kurser för att få en fullständig bild av hur vi säkerställer måluppfyllelse av examensmål 5.

## Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen

Vid det erfarenhetsbaserade programmet introduceras inom ramen för de *grundläggande studierna* lärande, utveckling, undervisning och pedagogisk verksamhet i förskolan, genom att studenterna får bekanta sig med såväl historiska som samtida pedagogiska tänkare och med fokus på hur dessa har formulerat sig kring dessa teman. Studenterna ges därmed tidigt i utbildningen exempel på - och får själva exemplifiera - hur förskolläraren inom undervisningsuppdraget och i sin pedagogiska verksamhet kan skapa förutsättningar för barns lärande och utveckling, genom att skapa tid och plats för barns studium och förändrande av olika fenomen. Den verksamhetsförlagda kursen vid det erfarenhetsbaserade programmet förstärker detta genom sitt fokus på didaktiska dilemman i undervisning och pedagogisk verksamhet som studenten upplevt i sin praktik. Vid det ordinarie programmet övar studenterna i den verksamhetsförlagda kursen på att planera åldersadekvat förskolepedagogisk verksamhet som tar utgångspunkt i barns lärande och behov av omsorg för att senare i utbildningen relatera dessa erfarenheter till studiet av historiska och samtida pedagogiska tänkare. De *förankrande studierna* vid båda programmen utgår från de färdigheter studenterna förvärvat på grundläggande nivå och bygger vidare på dessa genom att rikta fokus specifikt mot uppföljning och analys av barns lärande och utveckling som grund för undervisning och pedagogisk verksamhet. Här finns ett särskilt fokus på observation, samtal med barn, dokumentation, estetiska uttrycksformer och digitala redskap, vilket gör att studenterna får konkreta verktyg för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och pedagogisk verksamhet i förskolan. Under de *fördjupande studierna* görs frågan om barns lärande och utveckling, liksom frågan om undervisning och pedagogisk verksamhet mer komplexa och breddas genom fokus på *varje* barns rätt till omsorg, lärande och utveckling i en inkluderande förskoleverksamhet. Förskollärarens uppdrag att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten ställs här i relation till en heterogen förskolemiljö där det handlar om att skapa tid och plats för *alla* barns lärande, utveckling och utforskande av världen. Detta menar vi är av särskild vikt i ett mångfaldsamhälle där uppgiften att på bästa sätt stimulera varje barns utveckling och lärande är särskilt utmanande. De verksamhetsförlagda kurserna är av vikt då de ansluter till övriga kurser och specifikt behandlar möten mellan praktik och teori i förskollärarens professionskompetens vad gäller planering, genomförande, utvärdering och utveckling av undervisning och pedagogisk verksamhet i syfte att stimulera barns lärande och utveckling. Inom ramen för de *bemyndigande studierna* och vid båda programmen ges slutligen studenter redskap för att kontinuerligt utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten. Detta har tidigare övats inom ovan angivna kurser på såväl grundläggande som förankrande och fördjupande nivå, men ges nu ett sammanhang inom ramen för det systematiska kvalitetsarbete som ska prägla förskolans verksamhet och som förskolläraren ansvarar för, såväl själv som i samarbete med kollegor. Vad vi söker åstadkomma med denna progression är ett kontinuerligt samspel mellan teori och praktik som ger den blivande förskolläraren såväl riktning som handgripliga verktyg för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och pedagogisk verksamhet.

Nedan ger vi exempel på hur vi, utöver ovan nämnda progression, genom konstruktiv länkning säkerställer måluppfyllelse av examensmål 5 i genomförandet av utbildningen. Vi väljer att exemplifiera med kurserna *Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK)*, som ges vid båda programmen, kursen *Förskolans arbete med lärande, kunskap och dokumentation (VFU)* vid det ordinarie programmet samt kursen *Möten mellan praktik och teori (VFU)*, vid det erfarenhetsbaserade programmet. Dessa kurser illustrerar det fokus på relationen mellan teori och praktik som vi ovan lyfter fram.

I kursen *Bilden av barnet och lyssnandets pedagogik (UVK)* länkas ett av lärandemålen till examensmål 5 genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”observera och analysera barns erfarenheter och kunskaper samt med hjälp av estetiska uttrycksformer och digitala medier planera, genomföra och dokumentera lär- och undervisningsaktiviteter som stödjer barns allsidiga lärande och utveckling”. Kursen gör möjligt för studenterna att nå detta mål genom föreläsningar och seminarier om barns lärande och utveckling med utgångspunkt i psykologiska, historiska och pedagogiska perspektiv. Under kursens gång utforskar studenter, i såväl läsning av litteratur som genom dramatiserande rollspelsövningar, hur olika bildningsideal och bilder av barnet får konsekvenser för synen på lärande och utveckling i förskolans praktik. Här är det av vikt att olika sätt att se på barn, lärande och utveckling problematiseras utifrån historiska perspektiv, då detta möjliggör att ett fokus på undervisningssituationen och villkoren i den pedagogiska verksamheten. Pedagogisk dokumentation introduceras som ett möjligt verktyg för att - med



utgångspunkt i ett lyssnande till och analyserande av barns erfarenheter och kunskaper - skapa tid och plats för barns utforskande av olika fenomen, vilket ger studenten redskap för att med utgångspunkt i uppföljning och analys av barns lärande och utveckling bedriva undervisning och pedagogisk verksamhet i förskolan. Detta konkretiseras genom att studenten under kursens gång planerar, genomför, utvärderar och utvecklar lär- och undervisningsaktiviteter på sin VFU-förskola med hjälp av pedagogisk dokumentation och med stöd i estetiska uttrycksformer och digitala medier. Detta empiriska material utgör underlag för den examinerande individuella skriftliga hemtentamen, där empirin teoretiseras och kritiskt granskas utifrån såväl etiska som forskningsetiska perspektiv. Kursen examineras också genom en muntlig redovisning i grupp som omfattar en inventering av de olika VFU förskolornas sätt att arbeta med dokumentation, vilket ger studenterna både alternativa verktyg och flerfaldiga exempel. Betygskriterierna lägger fokus på kursens begrepp och teoretiska perspektiv och understödjer därmed vikten av teoretisk reflektion över praktiska erfarenheter.

I kursen *Förskolans arbete med kunskap, lärande och dokumentation (VFU ord.)* länkas ett lärandemål i kursen till examensmål 5, genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”planera och beskriva hur observation, analys och dokumentation kan användas i förskoleverksamhet”. Med utgångspunkt i andras dokumenterade lär- och undervisningsaktiviteter observerar och analyserar studenterna barns erfarenheter och kunskaper. Med utgångspunkt i observationen planerar, förbereder och genomför de med hjälp av estetiska uttrycksformer och digitala medier lär- och undervisningsaktiviteter. Kursen examineras genom en individuell skriftlig hemtentamen, där studenten redogör för val av aktivitet, relaterar den till relevant teoretisk litteratur samt motiverar och diskuterar hur aktiviteten stödjer barns allsidiga utveckling och lärande. Studenterna redovisar även analysen i en muntlig presentation med hjälp av digitala medel. Betygskriterierna anger här att det krävs en förankring i kursens litteratur för godkänt betyg och att det för ett väl godkänt betyg krävs en problematiserande och reflekterande text, vilket understryker vikten av litteratur- och teori anknytning också i de verksamhetsförlagda kurserna.

I kursen *Möten mellan praktik och teori (VFU erf.)* länkas ett av lärandemålen till examensmål 5, genom att det anger att studenten efter avslutad kurs ska kunna ”genomföra didaktiska processer i förskoleverksamhet med stöd i praktiska och teoretiska kunskapstraditioner samt genom sökande av relevant forskning”. Kursen gör möjligt för studenter att nå detta mål genom att studenterna för Loggbok där de skriftligen reflekterar över händelser och situationer under dagarna på VFU-förskolan. Dessa anteckningar bearbetas under seminarier genom analys med stöd i de teoretiska perspektiv som behandlats inom de högskoleförlagda kurserna. Det är dessa anteckningar och analyser av desamma som sedan utgör grund för en individuell skriftlig hemtentamen där studenten beskriver mötet mellan praktik och teori i relation till de erfarna didaktiska processerna på VFU-förskolan. Kursen omfattar också en muntlig examinationsuppgift i grupp där mötet mellan teori och praktik exemplifieras i relation till didaktiska processer, vilket ger studenter flerfaldiga exempel och möjlighet att kollegialt diskutera vikten av såväl praktiska som teoretiska kunskapstraditioner i planering, genomförande, utvärdering och utveckling av undervisning och pedagogisk verksamhet som stödjer barns lärande och utveckling. Betygskriterierna kräver en vetenskapligt grundad reflektion, vilket understödjer kursens fokus på möten mellan praktik och teori.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkor med ovanstående utformning och genomförande är – utöver att det finns en genomtänkt progression och en nära relation mellan teori och praktik – att det finns ett väl definierat undervisningsbegrepp och en rik variation av examinationsformer, lär- och undervisningsaktiviteter. Det finns en svaghet i att mängden litteratur är alltför ambitiös och att betygskriterier kan utvecklas. Åtgärder som vidtas inför hösten 2018 är att vid sista programråd under våren revidera litteraturlistorna. Vad gäller betygskriterier planeras under hösten 2018 en fortbildning i bedömning och betygssättning för alla lärare vid de båda förskolläraryrkesprogrammen (se vidare *Personal*).

## Utformning, genomförande och resultat

6. visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling

### Uttolkande av examensmål och utformande av utbildningen

Examensmål 6 menar vi berör förskolans och förskollärares demokrati- och värdegrundsuppdrag, vilket är av särskild vikt i ett samhälle präglad av mångfald, och kräver en nära relation till ett systematiskt kvalitetsarbete i förskolans praktik (Skolinspektionen 2018). Vi menar att demokrati- och värdegrundsuppdraget ständigt måste hållas vid liv i förskolans verksamhet och detta kräver en omvärldsorienterad och samhällsengagerad förskollärare. Här spelar utbildningens två profiler *interkulturalitet* och *bildning* en viktig roll, då de syftar till att fördjupa studenters förmåga att göra bedömningar i det pedagogiska arbetet utifrån såväl vetenskapliga som samhälleliga och etiska aspekter. I utformandet av utbildningen har vi valt att låta målet framträda framförallt i kurser inom samtliga studieområden som tar barnets rättigheter och perspektiv i beaktande och som omfattar omsorgsetiska och forskningsetiska perspektiv. I nedanstående tabell beskrivs ett urval av kurser och lärandemål som visar hur utformandet av de två programmen gör möjligt för studenter att nå examensmål 6.

Tabell 6. Examensmål 6 – Urval av kurser och lärandemål

	URVAL AV KURSER	URVAL AV LÄRANDEMÅL
I	ERFARENHET: Förskolläraryuppdraget i tid och rum (UVK) Erfarenhet i sammanhang (VFU) ORDINARIE: Förskolan och förskolläraryuppdraget (UVK) Förskolans arbete (VFU)	ERFARENHET: - diskutera förskolläraryuppdraget och förskolans verksamhet ur ett samhälleligt och etiskt perspektiv - motivera och kommunicera val och avvägningar utifrån egna erfarenheter och i relation till förskolläraryrket med hjälp av historiska, politiska och teoretiska perspektiv ORDINARIE: - diskutera förskolläraryuppdraget och förskolans verksamhet ur ett samhälleligt och etiskt perspektiv - beskriva och reflektera över grundläggande värderingar i styrdokumentet
II	ERFARENHET: Pedagogiskt ledarskap och kommunikation (UVK) Den heterogena förskolan – konflikt, möjlighet och utmaningar (UVK) Psykologiska teorier om det lilla barnet (UVK) Praktisk kunskap, vetenskaplig essä (FPO) Förskolepedagogiskt arbete – Lek och omsorg (VFU) ORDINARIE: Ledarskap, kommunikation och konflikthantering (UVK) (ersätts VT19 av Pedagogiskt ledarskap och kommunikation) Psykologiska teorier och barns utveckling (FPO) Förskoledidaktisk uppsats (FPO) Förskollärares arbete (VFU)	ERFARENHET: - kritiskt granska egna och andras exempel på ett pedagogiskt och interkulturellt ledarskap och på professionell kommunikation i relation till barn, vårdnadshavare, kollegor och det omgivande samhället - kritiskt granska egna och andras exempel på hur värdegrundsfrågor aktualiseras i undervisningsuppdraget samt bedöma förskollärares ansvar och skyldigheter i juridiska frågor som rör tillsynsansvar, anmälningsplikt och diskrimineringsgrunder - reflektera över relationen mellan vuxen och barn ur psykologiska, etiska och interkulturella perspektiv - värdera betydelsen av att använda olika teoretiska och praktiska perspektiv för att hantera komplexa situationer i förskoleverksamhet - värdera barns behov av omsorg, barns lek och barns lärande utifrån omsorgsetiska perspektiv samt diskutera observationer och samtal med barn utifrån forskningsetiska frågeställningar ORDINARIE: - jämföra och värdera olika typer av pedagogiskt ledarskap med fokus på lärande och med ett interkulturellt förhållningssätt och reflektera över vilka praktiska förmågor som behövs för ett gott ledarskap i förskolan - reflektera över relationen mellan vuxen och barn ur ett psykologiskt, etiskt och interkulturellt perspektiv. - värdera betydelsen av att ha ett interkulturellt förhållningssätt i arbetet med barns skriftspråkliga och matematiska utveckling - visa en fördjupad förståelse för betydelsen av att inta ett interkulturellt förhållningssätt till barns utveckling och till verksamheten i förskolan
III	ERFARENHET: Att beforska förskolan – Vetenskapsteori och forskningsmetod (UVK) Självständigt vetenskapligt arbete (FPO) Förskola i förändring (UVK) Erfarenhetsbaserad och vetenskaplig kunskap (VFU) ORDINARIE: Att beforska förskolan – Vetenskapsteori och forskningsmetod (UVK) Självständigt vetenskapligt arbete (FPO) Förskola i förändring (UVK)	ERFARENHET: - kritiskt granska relationer mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund med relevans för förskolläraryrket och förskolans verksamhet samt ta ställning i forskningsetiska frågeställningar - värdera och bedöma såväl det egna som andras vetenskapliga arbete och dess relevans för det förskolepedagogiska området, liksom vetenskapens roll, möjligheter och begränsningar i ett samhälleligt och etiskt perspektiv - bedöma kvaliteten i egna och andras exempel på utvecklings- och utvärderingsarbete i förskolans verksamhet ur ett vetenskapligt, samhälleligt och etiskt perspektiv - kritiskt värdera och bedöma erfarenhetsbaserad kunskap och vetenskaplig kunskap med relevans för den egna förskolläraryrket och förskoleverksamheten ORDINARIE: - kritiskt granska relationer mellan beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund med relevans för förskolläraryrket och förskolans verksamhet samt ta ställning i forskningsetiska frågeställningar - självständigt reflektera över och värdera för- och nackdelar med olika teoretiska och metodologiska perspektiv på förskoledidaktiska problem - bedöma kvaliteten i egna och andras exempel på utvecklings- och utvärderingsarbete i förskolans verksamhet ur ett vetenskapligt, samhälleligt och etiskt perspektiv

## Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen

Inom ramen för de *grundläggande studierna* introduceras i den allra första kursen på båda programmen förskolans värdegrund, FN's Barnkonvention och förskollärarens samhälls- och värdegrundsuppdrag. Här studeras olika synsätt på barn, artiklar ur konventionen, förskolans styrdokument, liksom begrepp såsom kön, klass, etnicitet och funktionsnedsättning, ur samhälleliga och etiska perspektiv och med stöd i olika maktperspektiv. Här introduceras också de etiska och samhälleliga frågor som väcks i den framväxande digitaliseringen av förskolans verksamhet. Värdegrundsuppdraget följs, vid det erfarenhetsbaserade programmet, upp i de *förankrande studierna*, genom att dessa handlar om att kunna bedöma och kritiskt granska egna och andras exempel på pedagogiskt arbete som tar barnets perspektiv och rätt till delaktighet och inflytande som utgångspunkt. Inledningsvis med fokus på dokumenterade lär- och undervisningsprocesser och dessas relation till forskningsetiska frågeställningar och därefter - med stigande komplexitet och svårighetsgrad - med fokus på a) inkluderande undervisning och pedagogisk verksamhet i relation till frågor om vetenskapens roll, möjligheter och begränsningar i det specialpedagogiska fältet, b) frågor om förskollärarens interkulturella ledarskap och professionella kommunikation i relation till barn, föräldrar, kollegor och det omgivande samhället och c) frågor om hur värdegrundsuppdraget aktualiseras i en heterogen och konfliktfylld förskolemiljö. Vid det ordinarie programmet ges kurser om ledarskap, kommunikation, konflikthantering och specialpedagogik på fördjupande nivå. Under de *fördjupande studierna* vid det erfarenhetsbaserade programmet, riktas uppmärksamheten mot barns rättigheter utifrån olika psykologiska, omsorgs- och forskningsetiska perspektiv, som lyfter fram vikten av att tillgodose barns behov av omsorg och lek, och som fokuserar den etiska och empatiska relationen mellan vuxen och barn i såväl högskoleförlagda som verksamhetsförlagda kurser. Vid det ordinarie programmet läser studenterna kurser som fokuserar lek och omsorg på förankrande nivå, detta återkommer och fördjupas senare i kurser på fördjupande nivå. Inom ramen för de *bemyndigande studierna*, riktas på båda programmen fokus mot representantskapet för professionen i relation till ett systematiskt kvalitetsarbete och fokus ligger på bedömandet av relevans i egna och andras exempel på utvecklings- och utvärderingsarbete i förskolans verksamhet ur ett vetenskapligt, samhälleligt och etiskt perspektiv. Vad gäller den del av examensmål 6 som handlar om den blivande förskollärarens förmåga att göra bedömningar utifrån beaktandet av hållbar utveckling, hanteras detta explicit vid båda utbildningarna på förankrande nivå, där den miljömässiga aspekten av hållbar utveckling studeras. På fördjupande nivå framträder också vid båda utbildningarna den sociala aspekten av hållbar utveckling som studieobjekt, genom att studenterna ska analysera och identifiera utvecklings- och problemområden i förskolans verksamhet i relation till olika synsätt på hållbar utveckling. Vad vi söker åstadkomma med denna progression är att - med barnet och barnets rättigheter i centrum - ge studenter möjlighet att gradvis utveckla kompetens att göra bedömningar med beaktande av vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter i det egna och andras pedagogiska arbete.

Nedan ger vi exempel på hur vi - utöver ovan nämnda progression - genom konstruktiv länkning säkerställer måluppfyllelse av examensmål 6 i genomförandet av utbildningen. Vi väljer att exemplifiera med kurserna *Psykologiska teorier om det lilla barnet (FPO)* som ges vid det erfarenhetsbaserade programmet och kursen *Psykologiska teorier om barns utveckling (FPO)* vid det ordinarie programmet. Dessa kurser behandlas nedan som en kurs då de har samma innehåll och lärandemål (kursnamnet kommer att likställas i samband med revideringen av FPO-kurser). Vidare exemplifierar vi med kursen *Pedagogiskt ledarskap och kommunikation (UVK)* och *Den heterogena förskolan – konflikt möjligheter och utmaningar (UVK)* som ges vid det erfarenhetsbaserade programmet samt kursen *Ledarskap, kommunikation och konflikthantering (UVK)* som ges vid det ordinarie programmet. Dessa kurser visar hur värdegrundsuppdraget behandlas i relation till förskollärarens förmåga att göra bedömningar inom ramen för sitt ledarskaps- och omsorgsuppdrag, utifrån vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter.

I kursen *Psykologiska teorier om det lilla barnet (FPO erf.)*/*Psykologiska teorier om barns utveckling (FPO ord.)* länkas ett av lärandemålen till examensmål 6 genom att det identifierar att studenten efter avslutad kurs kan ”reflektera över relationen mellan vuxen och barn ur psykologiska, etiska och interkulturella perspektiv”. Värdegrundsuppdraget hanteras här i relation till förskollärarens uppdrag att tillgodose barns behov av omsorg och lek och lärandemålet nås genom att seminarier bygger på studenters tidigare erfarenheter som i lärarledd kollegial granskning diskuteras i relation till kurslitteraturen. Kursen examineras genom samma lärarledda kollegiala granskning av en individuell skriftlig hemtentamen som diskuteras och

problematiserar hur olika psykologiska perspektiv ger olika förståelser av en händelse, vilket förtydligar betydelsen av olika vetenskapliga perspektiv i förskollärarens värdegrundsuppdrag. Även vid det ordinarie programmet relateras kursinnehållet till studenters tidigare erfarenheter, här tillämpas dock inte lärarledd kollegial granskning och i examinationen diskuteras kurslitteraturen i relation till VFU-erfarenheter. Betygskriterierna kräver en tydlig koppling mellan egna erfarenheter och teori, vilket förstärker förmågan att vetenskapligt förankra värdegrundsuppdraget.

I kursen *Pedagogiskt ledarskap och kommunikation (VFU erf.)* länkas ett av lärandemålen till examensmål 6 då det anger att studenten efter avslutad kurs ska kunna ”kritiskt granska egna och andras exempel på ett pedagogiskt och interkulturellt ledarskap och professionell kommunikation i relation till barn, vårdnadshavare, kollegor och det omgivande samhället”. Detta möjliggörs dels genom föreläsningar som introducerar och diskuterar viktiga begrepp för ledarskap och kommunikation såsom *kelokhet, vishet, vältalighet* och *ethos*, liksom spänningarna mellan *monolog* och *dialog*, *inklusion* och *exklusion*. I syfte att praktiskt öva ledarskap och kommunikation omfattar kursen dramatiserade och retoriska övningar med fokus på tal-flöde, minne och kroppslig gestaltning. Inför ett seminarium lyssnar studenter på radioprogrammet ”Stopp min kropp” i *Lärarrummet P1*. Under seminariet diskuteras vilket slags ledarskap förskolläraren i programmet har ur olika perspektiv, och i förhållande till *ordning, tillit och fri vilja*. Vidare övar studenter genom case-undervisning i grupp särskilt på kommunikation med vårdnadshavare, kollegor och omgivande samhälle. Kursen examineras genom en skriftlig individuell hemtentamen där studenten definierar sitt ledarskap och professionell kommunikation och styrker detta med exempel ur den egna praktiken. Kursen examineras också genom en muntlig presentation i grupp som fokuserar olika former av kommunikation och ledarskap i relation till kollegor och andra aktörer i samhället, vilket ger studenter flerfaldiga exempel på hur förskolläraren kan leda och kommunicera verksamhet med olika aktörer. Betygskriterierna identifierar såväl muntlig som skriftlig förmåga i kommunikation och understödjer därmed kursens fokus på kommunikation som en del av det pedagogiska ledarskapet.

I kursen *Den heterogena förskolan (UVK erf.)* länkas lärandemålet i kursen till examensmål 6, genom att det identifierar att studenten efter avslutad kurs ska kunna ”kritiskt granska egna och andras exempel på hur värdegrundsuppdraget aktualiseras i undervisningsuppdraget samt bedöma förskollärarens ansvar och skyldigheter i juridiska frågor som rör tillsynsansvar, anmälningsplikt och diskrimineringsgrunder”. Detta görs möjligt genom att med utgångspunkt i aktuell forskning utforska konflikt, möjligheter och utmaningar i en heterogen förskoleverksamhet, inklusive förskollärarens arbete med religiös och sexuell mångfald, socioekonomisk bakgrund, olika funktionsvariationer, liksom förskollärarens jämlikhets- och jämställdhetsuppdrag och förebyggandet, motverkandet och åtgärdandet av diskriminering och annan kränkande behandling. En extern föreläsare bidrar till att studenterna får kunskap om juridiska frågor såsom tillsynsansvar och anmälningsplikt. Utöver föreläsningar, utgör essäskrivandet såväl metod som examination och studenten författar under kursens gång - och med stöd i lärarledd kollegial feedback - en essä som tar sin utgångspunkt i ett upplevt dilemma i den egna förskoleverksamheten. Essäformen bidrar här särskilt till förmågan att göra bedömningar då den omfattar olika ställningstaganden i relation till svårlösta dilemman i den pedagogiska praktiken. Betygskriterierna kräver utgångspunkt i en svårbedömd situation och att studenten knyter samman egna erfarenheter med kurslitteraturens teoretiska perspektiv, vilket understödjer essäformens karaktär och förstärker förmågan att göra bedömningar utifrån vetenskapliga och etiska aspekter.

I kursen *Ledarskap, kommunikation och konflikthantering (UVK ord.)* länkas ett lärandemål i kursen till examensmål 6, genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan ”jämföra och värdera olika typer av pedagogiskt ledarskap med fokus på lärande och med ett interkulturellt förhållningssätt och reflektera över vilka praktiska förmågor som behövs för ett gott ledarskap i förskolan”. Här, liksom vid det erfarenhetsbaserade programmet, ingår diskussioner kring centrala begrepp samt analyser av radioprogram (se ovan). Hur olika grupper fungerar samt förskollärarens ansvar för verksamhetens utveckling och styrning diskuteras och övningar i att föra professionella samtal med föräldrar och andra vuxna ingår. Studenter reflekterar på seminarier och i skriftliga uppgifter kring vilka praktiska förmågor som behövs för ledarskapet och för att kunna göra olika bedömningar. En del av kursen fokuserar på barn i kris och en extern föreläsare bidrar till att studenterna får kunskap om juridiska frågor såsom tillsynsansvar och anmälningsplikt. Kursen avslutas med en individuell skriftlig hemtentamen där

studenter analyserar och reflekterar över kursens innehåll i relation till kurslitteratur och seminariediskussioner. Betygskriterierna kräver förankring i kursens litteratur och en problematiserande och reflekterande text, vilket understödjer kursens fokus på vikten av värdering och reflektion.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkor med ovanstående utformning och genomförande är att barnet och barnets rättigheter, liksom en rik variation av vetenskapliga, samhälleliga och etiska perspektiv (inkluderat utbildningens profilområden *interkulturalitet* och *bildning*), står i centrum för utformandet och genomförandet av utbildningen. Samtidigt finns det en svaghet i att Barnkonvention inte är tillräckligt framskriven i lärandemål. Flera av kurserna använder och diskuterar barns rättigheter och barnkonventionen, liksom skillnaden mellan *barnperspektiv* och *barns perspektiv*, men detta skulle behöva skrivas fram tydligare i lärandemål. Detta kommer att åtgärdas i kommande revidering hösten 2018. Ytterligare en svaghet är att progressionen vid det ordinarie programmet ännu inte är implementerad och att kursen *Den heterogena förskolan (UVK)* inte i dagsläget ges vid det nuvarande ordinarie programmet. Detta uppvägs av innehåll, lär- och undervisningsaktiviteter inom ramen för andra kurser, exempelvis *Ledarskap, kommunikation och konflikthantering (UVK)* och *Specialpedagogik i förskolan (UVK)*. Den reviderade progressionen och kursen *Den heterogena förskolan* implementeras från och med VT 2019 vid det ordinarie programmet. En svaghet består också i att frågan om hållbar utveckling inte explicit hanteras på grundläggande nivå och där bara en aspekt, den sociala, skrivs fram i lärandemål på fördjupande nivå. Här finns generellt en svaghet på högskolan, som uppdagats i en intern inventering och genom en extern granskning, där UKÄ uppmärksammat att högskolan idag saknar en högskolepedagogisk utbildning om hållbar utveckling, liksom att det finns behov av tydligare och mer kontinuerlig styrning från högskolan centralt när det gäller dessa frågor. Här har initiativ tagits till förändring, både på högskoleövergripande nivå och specifikt på förskollärarytbildningen. Vid de båda förskollärarytbildningsprogrammen har en lärare med särskild kompetens i frågan om hållbar utveckling givits tid för att inventera hur frågan hanteras i utbildningen samt i kontakt med *Den globala skolan* (Universitets- och högskolerådet), föreslå förändringar och utvecklingsmöjligheter. Denna lärare kommer att redovisa sin analys och sina förslag för hela lärarkollegiet vid förskollärarytbildningens årliga utvärderings- och planeringsdag i juni 2018.

## Utformning, genomförande och resultat

### Jämställdhet

---

Bedömningsgrund:

*Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.*

---

*visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten*

### Inledning

Förskollärarytbildningen vid Södertörns högskola utformas och genomförs med ett särskilt beaktande av ett jämställdhetsperspektiv. Vi vill understryka att arbetet med jämställdhet mellan könen hänger nära ihop med arbetet med jämlikhet och mångfald inom en rad andra områden och att vi ser jämställdhetsarbetet som en integrerad del av vår interkulturella profil. Nedan redogör vi för hur ett genus- och jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras på högskoleövergripande och förskollärarytbildningsspecifikt nivå. Därefter redogör vi för vårt uttolkande av examensmålet i utformandet av utbildningen, liksom för progression och exempel på konstruktiv länkning i kurser som visar hur måluppfyllelse säkerställs i genomförandet av utbildningen.

### Högskoleövergripande och förskollärarytbildningsspecifikt jämställdhetsarbete

I samband med Regeringens satsning på jämställdhetsintegrering antogs vid högskolan våren 2017 en ny handlingsplan för jämställdhetsintegrering. Ett av de utvecklingsområden som identifierades, handlar om könsbundna studieval och utbildningens innehåll. Vid institutionen för kultur och lärande (IKL), där flest lärare verksamma vid förskollärarytbildningen är anställda, genomförs under våren 2018 flera insatser för att bidra till fortbildning och ökad kunskap om jämställdhet. Exempelvis deltar alla lärare vid IKL i en obligatorisk workshop om diskriminering och lika villkor, och institutionen har tidigare under våren arrangerat en paneldebatt med anledning av *MeToo-uppropet*. Högskolans handlingsplan, liksom högskolans övriga riktlinjer för arbete med lika villkor, utgör en grund för det pågående arbetet med jämställdhet vid förskollärarytbildningen (se *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*). Inom ramen för det *Högskolepedagogiska året* vid förskollärarytbildningen (se *Personal*), genomlysas och diskuteras utbildningen regelbundet med fokus på jämställdhet och genusperspektiv. Vid årets internat i augusti (se *Personal*) hålls en workshop om tillgänglighet och lika villkor i undervisningen. Styrkor återfinns här i att det finns ett, både högskoleövergripande förskollärarytbildningsspecifikt, livaktigt och systematiskt arbete med jämställdhet och genus och att dessa frågor länge har varit en integrerad del i den interkulturella profilen, som genomsyrar utbildningen. Det finns en levande diskussion om och förberedelse för att tala om jämställdhet och genus inom många olika områden. En svaghet är en något ojämn könsfördelning i lärarkollegiet. Av de lärare som undervisar i förskollärarytbildningen minst 15 % är 30 kvinnor och 15 män (se *Lärartabell*). Antalet kvinnor dominerar alltså hittills. Målet är en jämnare könsfördelning, men vi ser inte endast kön, utan även mångfald inom en rad områden som betydelsefulla när vi rekryterar lärare, t.ex. etnicitet och funktionsvariation. Ytterligare en utmaning handlar om antalet manliga studenter, vilka är i minoritet på utbildningarna. Svårigheterna att rekrytera män som studenter är ett nationellt problem som behöver angripas på många olika sätt. Södertörns högskola har för att rekrytera brett initierat kampanjen ”Jag är lärare” med det tydliga syftet att attrahera grupper som inte tidigare sökt sig till programmet. Andra sätt kan vara att föra diskussioner kring makt, normer och härskartekniker med studenterna för att skapa medvetenhet om hur val av utbildning är könsbundet och hur detta på olika sätt kan problematiseras. Ytterligare en utmaning som hela lärosätet står inför är att behandla transpersoner och icke-binära på ett inkluderande sätt så att inte kön eller könsidentitet blir en grund till diskriminering. Detta gäller både studenter och undervisande lärare, exempelvis vad gäller benämning av personers pronomen, antaganden om könsidentitet och andra normativa förgivettaganden.

## Uttolkning av examensmål och utformandet av utbildningen

Examensmålet ”visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten” menar vi är centralt för förskolläraryrket. Med utgångspunkt i förskolans uppdrag att motverka könsstereotypa könsroller (Skolverket 2016) utbildas studenterna för jämställdhetsuppdraget på tre nivåer som a) ett kunskapsområde som studenterna bör *lära om*, exempelvis om hur det ser ut i förskolan och samhället vad gäller jämställdhet och könsnormer, hur olika normer skapas och upprätthålls och hur styrdokumentet ser ut vad gäller dessa områden, b) något studenterna ska *lära för*, d.v.s. pedagogiska redskap för att i förskoleverksamheten hantera olika situationer och dilemman, exempelvis olika föreställningar om kön och biologi kontra miljö, liksom verktyg för att arbeta för ökad jämställdhet, och slutligen, c) ett område som studenterna bör *lära genom* d.v.s. genom att ett jämställdhets- och genusperspektiv måste prägla den utbildningsmiljö som studenterna verkar i. Vad gäller c) - och utöver det som inledningsvis beskrivits som högskoleövergripande och förskolläraryrkespecifikt arbete med jämställdhet - innebär detta att vi regelbundet, exempelvis på upptaktsdagar och internat, diskuterar utbildningens utformning, bemötande av studenter, förståelsen av jämställdhets- och genusperspektiv och hur utbildningen kan verka för att utformas med jämställdhet och genusperspektiv som utgångspunkt. När nya litteraturlistor eller kursplaner antas finns genusperspektiv (liksom interkulturella perspektiv) med som en parameter att ta hänsyn till. Vad gäller a) och b) och i syfte att säkerställa att studenterna kan uppnå examensmålet, behandlas det inom ramen för studier på samtliga progressionsnivåer och som en integrerad del av den interkulturella profilen (se figur 2 i *Beskrivning*).

Nedan ges exempel på hur vi, i ett urval av kurser på förankrande och fördjupande nivå och genom konstruktiv länkning, säkerställer måluppfyllelse av examensmålet. Vi väljer att exemplifiera med kurserna *Förskolan i tid och rum* (UVK erf.), *Den heterogena förskolan konflikt - möjligheter och utmaningar* (UVK erf.) och *Specialpedagogik i förskolan* (UVK ord.) samt *Barnkultur med genus* (FPO erf.) och *Barn, kultur och intersektionalitet* (FPO ord.).

## Progression och konstruktiv länkning i genomförandet av utbildningen

Inom ramen för de *grundläggande studierna* introduceras jämställdhetsuppdraget i den första kursen på båda programmen *Förskolan i tid och rum* (UVK erf.) respektive *Förskolan och förskolläraryrket* (UVK ord.). Kurserna lägger särskild vikt vid hur förskolans värdegrund, inbegripet barns rättigheter enligt FN:s barnkonvention, kan realiseras i en förskola präglad av mångfald. Exempelvis diskuteras läroplanens skrivningar om jämställdhet mellan könen och uppdraget att motverka stereotypa könsroller och hur detta kan tolkas, förstås och utföras i verksamheten och begrepp som kön, genus och makt diskuteras. Inom ramen för de *förankrande studierna* följs, vid det erfarenhetsbaserade programmet, detta upp i kursen ”*Den heterogena förskolan – konflikt, möjligheter och utmaningar*” (UVK erf.). Ett av kursens lärandemål länkas till examensmålet genom att det uttrycker att studenten efter avslutad kurs kan: ”identifiera värdegrundsfrågor, interkulturella frågor och jämställdhets- och jämlikhetsarbete i undervisningsuppdraget med utgångspunkt i aktuell forskning samt formulera relevanta åtgärder mot diskriminering och annan kränkande behandling”. Kursen behandlar och fördjupar därmed jämställdhetsuppdraget och förbereder studenten för arbetet med att motverka diskriminering och likabehandling. Kursen examineras i en individuell skriftlig essä där studenten utgår från sin erfarenhet och ett dilemma i verksamheten som diskuteras i relation till jämställdhetsuppdraget. Vid det ordinarie programmet möter studenterna området på fördjupad nivå i kursen *Specialpedagogik i förskolan* (UVK ord.) där diskrimineringslagen, förbudet mot diskriminering samt de olika diskrimineringsgrunderna behandlas. Dilemman i spänningsfältet mellan det universella och det partikulära diskuteras och kursen avslutas med en individuell skriftlig uppgift där studenterna bland annat diskuterar inkludering och exkludering samt vad som betraktas som normalt eller avvikande. Inom ramen för de fördjupande studierna, ges även kurserna ”*Barnkultur med genus*” (FPO erf.) och *Barn, kultur och intersektionalitet* (FPO ord.), som båda fokuserar relationer mellan barn, kultur och genus/intersektionalitet. I båda kurserna vävs teoretiska aspekter av genus och interkulturalitet samman med analyser av barnkultur och praktiskt pedagogiskt arbete. Barnkultur och barns kultur analyseras och olika maktordningar såsom genus, kön och klass undersöks i relation till barnkultur. Studenterna diskuterar frågor såsom ”Hur kan man arbeta med barnkultur utifrån ett intersektionellt perspektiv på förskolan” och ”Vilka jämställdhetspolitiska trender tar litteraturen upp?” Båda kurserna avser därmed att både fördjupa och problematisera vad jämställdhet innebär och att kritiskt granska olika styrmedel. Kursen vid det ordinarie programmet avslutas med en miniuppsats där studenterna övar på att omsätta ett

vetenskapligt tänkande och kursens teoretiska begrepp i praktiken genom en intersektionell analys av ett barnkulturellt material. Vid det erfarenhetsbaserade programmet utgår studenterna från en egen erfarenhet av en situation eller händelse där genusfrågor aktualiserat i samband med barnkultur och beskriver och analyserar denna utifrån aktuell kurslitteratur i en individuell skriftlig examination.

### **Resultat: styrkor, svagheter och åtgärder**

Styrkor återfinns här i att lärandemål om genus, jämställdhet och interkulturalitet finns med i flera olika kurser på utbildningen och att det i revideringen av UVK-kurser har införts en tydlig progression i kursernas lärandemål. En svaghet har varit att examensmålet om jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten inte varit tillräckligt fördjupat i utbildningarna, detta har dock åtgärdats genom kursen *Den heterogena förskolan (UVK)* vid det erfarenhetsbaserade programmet och införs i det omarbetade ordinarie programmet VI2019. En ytterligare utmaning vi ser är att föra en medveten diskussion med studenterna om antalet män som arbetar i förskolan. 2015 föreläste forskaren Christian Ejdevald vid *Förskolläraryrkesutbildningens dag* på temat "Män i förskolan". Det var, en av studenterna, uppskattad föreläsning och en åtgärd som kommer att vidtas är att i undervisningen införa moment som behandlar vad det innebär för jämställdhetsaspekten att förskolläraryrket är så könssegregerat samt hur studenterna i sin kommande yrkesverksamhet kan arbeta för att motverka att förskolläraryrket fortsatt framstår som ett kvinnoyrke, eller att de män som arbetar i förskolan riskerar att bli könsstereotyp bemötta.



## Utformning, genomförande och resultat

### Uppföljning, åtgärder och återkoppling

---

Bedömningsgrunder:

*Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter*

*Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.*

---

### Inledning

Vid Södertörns högskola och vid förskollärarytbildningen pågår kontinuerligt ett systematiskt kvalitetsarbete där utbildningens innehåll, utformning och genomförande kontinuerligt följs upp, utvärderas och utvecklas i samarbete med studenter, lärarkollegium, högskoleövergripande instanser och de kommuner där studenter genomför verksamhetsförlagd utbildning. Det systematiska kvalitetsarbetet pågår på tre nivåer: 1) högskolans övergripande interna och externa utvärderings- och utvecklingsarbete, 2) lärarytbildningens och förskollärarytbildningens övergripande interna och externa utvärderings- och utvecklingsarbete samt 3) förskollärarytbildningens utvärderings- och utvecklingsarbete på operativ nivå. Vägledande för det systematiska kvalitetsarbetet, framförallt på nivå 2 och 3 är att utgångspunkten tas i a) nationell examensordning för förskollärarytbildning (SFS 2013:1118), b) lokala profilerade utbildningsplaner (P4216/P3401), c) förskolans läroplan Lpfö 98 (Skolverket 2016), d) förskolans historiska och samtida praktik- och forskningsfält e) aktuella samhällsfrågor och utmaningar och f) studentperspektivet. Högskolan och förskollärarytbildningarna verkar aktivt för att studenter ska genomföra sin utbildning inom planerad studietid. Nedan beskrivs först det systematiska kvalitetsarbetet i tre nivåer och därefter beskrivs arbetet med att stödja studenters genomförande av utbildningen i tid.

### Systematiskt kvalitetsarbete på tre nivåer

- 1) *Högskolans övergripande interna och externa utvärderings- och utvecklingsarbete*  
Fakultetsnämnden vid Södertörns högskola har ett övergripande kvalitetsansvar för högskolans utbildningar och är den instans som fattar beslut om utbildningsplaner. Lärarytbildningens kursplaneutskott fattar beslut om kursplaner. Högskolan genomför regelbundet interna granskningar av olika områden i behov av genomlysning. Exempelvis genomförde fakultetsnämnden 2015 en intern granskning av alla lärarytbildningar vid Södertörns högskola. Utvecklingsområden som identifierades var, att kravnivåer måste bli mer konsekventa i kurserna, att stabiliteten i arbetslagen behöver ökas och att progressionen mellan kurser inom programmen behövde förtydligas. Därtill genomförs nationella utvärderingar regelbundet och som även lärarytbildningen ingår i. Exempelvis tidigare nämnda utvärdering av lärosätenas arbete med hållbar utveckling (2017) och SER utvärdering av högskolans forskningsmiljöer 2015.
- 2) *Lärarytbildningens och förskollärarytbildningarnas övergripande interna och externa utvärderings- och utvecklingsarbete*  
Flertalet granskningar av lärarytbildning och förskollärarytbildning initieras vid högskolan. Exempelvis granskades, under 2014–2016, på uppdrag av rektor, alla UVK kurser vid lärarytbildningen. Detta föranledde omfattande revidering av alla UVK kurser. För närvarande pågår en intern granskning av lärarytbildningarnas VFU-kurser och därefter står de förskolepedagogiska kurserna på tur. Vidare har lärarytbildningen inrättat grupper med särskilt kvalitetsansvar för specifika områden, exempelvis finns ett interkulturalitetsråd och en MIK-grupp (Medie- och informationskunskap), som överser, initierar och föreslår förändringar.

3) *Förskollärarytbildningarnas utvärderings- och utvecklingsarbete på operativ nivå*

Förskollärarytbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp genom programråd, inom strukturen i det högskolepedagogiska året samt genom studenternas kursvärderingar. Det direkta ansvaret för förskollärarytbildningens kvalitet och innehåll har *Programrådet för förskola* som leds av programsamordnarna. Här deltar lärarrepresentanter, studievägledare, student- och kommunrepresentanter, vilket garanterar att olika och relevanta intressenters perspektiv finns med i det kontinuerliga utvärderings- och utvecklingsarbetet på operativ nivå. Programrådet träffas 4ggr/termin och bereder förslag på nya kursplaner, fastställer litteraturlistor, följer upp studentvärderingar samt diskuterar kvalitetsfrågor i utbildningen. Vid varje programråd har såväl student- som kommunrepresentanter en egen punkt, där frågor om utbildningens innehåll och kvalitet tas upp och diskuteras. Det tidigare nämnda *högskolepedagogiska året* är också en del av förskollärarytbildningens systematiska kvalitetsarbete och innebär att utbildningarna regelbundet och i samarbete med lärarkollegiet utvärderas och utvecklas. *Utvärderings- och planeringsdagen i juni* varje år är här ett viktigt forum för det systematiska kvalitetsarbetet på operativ nivå, liksom de *studentutvärderingar* som görs regelbundet och i enlighet med en gemensam högskoleövergripande rutin. Efter varje avslutad kurs görs en digital utvärdering. Resultaten av utvärderingarna behandlas på efterföljande programråd där utvecklingsbehov och åtgärder diskuteras. Här får även studentrepresentanterna möjlighet att kommentera resultat och påverka åtgärder. För att alla studenter ska kunna del av kursvärderingarna publiceras de på studiewebbarna tillsammans med kommentarer om resultat och planerade åtgärder. Utöver detta genomför lärare muntliga formativa utvärderingar under kursens gång, så att utvärderingen också får en pedagogisk funktion.

Styrkor med det systematiska utvecklings- och utvärderingsarbetet vid högskolan och förskollärarytbildningen är att det är regelbundet, strukturerat, att det pågår på flera nivåer och att det aktivt involverar relevanta intressenter. Särskilda styrkor är att det regelbundet görs interna granskningar av specifika områden, programrådets kvalitetsarbete, det högskolepedagogiska året samt att det finns tydliga och utarbetade rutiner för kursvärderingar på lärarutbildningen. För att ytterligare stärka arbetet med kursvärderingar och säkra att resultaten kommuniceras till studenterna har den biträdande programsamordnaren ett särskilt ansvar för studenternas kursvärderingar och för uppföljning och kommunikation om dessa (se vidare *Studentperspektivet*). Utmaningar består i att få tillräckligt många studenter att svara på kursvärderingarna samt att ställa frågor som är relevanta och ger svar på det vi vill veta. Kursvärderingarnas utformning har tidigare diskuterats på programrådet och under kommande terminer fortsätter arbetet med att utforma kvalitativa och ändamålsenliga kursvärderingar. Vad gäller de områden fakultetsnämndens granskning identifierade avseende kravnivåer, stabilitet och progression har den sistnämnda åtgärdats genom revidering, åtgärder för stabilitet anges under *Personal* och kravnivåer kommer att diskuteras under hösten 2018 i samband med möten i lärarkollegiet.

### **Stödfunktioner för att säkra att studenterna genomför utbildningen i tid**

Tabellen över genomströmning som finns tillgänglig på *UKÄ direkt*, visar att genomströmningen på förskollärarytbildningen vid Södertörns högskola är förhållandevis stabil och därtill ligger något över genomsnittet på riksnivå (vid senaste mätningen 85 % mot riksnivån 79 %). Vi ser detta som ett resultat av det systematiska kvalitetsarbete som utbildningen bedriver. Högskolan har ett uppdrag om breddat deltagande och rekryterar många studenter från hem utan akademisk bakgrund, vilket innebär att tillgängliggöra studier vid Södertörns högskola för fler studenter. Stöttning av studenters akademiska och generiska färdigheter är därför en viktig del i arbetet. Vid högskolan finns en rad stödfunktioner och ett flertal åtgärder har införts i syfte att stödja studenters lärande och för att studenterna ska bli klara i tid. På biblioteket finns Studieverkstan som stöttar studenterna i deras skrivande. Hit kan studenter vända sig med texter och examinationsuppgifter. På termin 1 och 6 respektive 7 vid de båda programmen ges undervisning av bibliotekets lärare i informationssökning. Vid högskolan finns Studentavdelningen med studievägledare, kurator samt samordnare för studenter med funktionsnedsättning. Studenter kan där få hjälp med särskilda stödinsatser, exempelvis utökad skrivtid, salstenta på dator, inläsning av kurslitteratur, studentmentor och anteckningsstöd. Högskolans stödfunktioner fungerar vanligtvis bra och är en styrka på högskolan. Flera studenter uttrycker att de är nöjda med det stöd de får, men vi ser också att vi behöver fortsatt arbeta med att utveckla studentstödet. Inrättandet av en biträdande samordnare med särskilt

ansvar för studentärenden och samarbetet med studievägledningen är här en viktig och relevant åtgärd, liksom seminariet om tillgänglighet och lika villkor vid kommande lärarinternat. Det akademiska skrivandet upplevs av studenterna ofta som svårt, vilket också kan medföra problem under utbildningen. En åtgärd här är att introducera studenterna till akademiska studier. Den första kursen på båda förskolläraryrkesprogrammen innehåller därför moment om akademiskt skrivande och läsande, vad det innebär att studera på högskola, arbete i seminarie- och arbetsgrupper samt fusk och plagiat. Vi avser även att söka medel för att tillsätta en grupp på högskolan som arbetar för att tillgängliggöra utbildningarna i högre grad för alla studenter. Gruppen ska genomföra en översyn och analys av vissa studentärenden på förskolläraryrkesutbildningarna genom att undersöka a) vilka skäl studenter anger när de väljer att avsluta sina studier, b) vilka skäl de anger vid ansökan om dispens för att fortsätta studier när de inte har klarat av alla kurser under en termin samt c) vilka svårigheter studenter generellt förmedlar till den biträdande samordnaren vid förskolläraryrkesutbildningarna, för att därefter utveckla konkreta förslag på vilket stöd som behövs och vilka områden som behöver stärkas. Vi kommer att söka medel om att inrätta en sådan grupp inför höstterminen 2018.

## Studentperspektiv

---

### Bedömningsgrund:

*Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.*

---

### Inledning

Södertörns högskola och förskollärarytbildningen lägger stor vikt vid att säkerställa att studenter ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande. Som tidigare beskrivits utgör studentperspektivet en självklar och viktig utgångspunkt i det systematiska kvalitetsarbetet som bedrivs vid högskolan och i förskollärarytbildningen och vi ser studenternas inflytande i utbildningen som en viktig del i att stärka kvaliteten. Nedan redogör vi för studenternas möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande under rubrikerna *programråd, kursvärderingar och studentintervjuer* samt *biträdande samordnare*.

### Programråd

Programrådet för förskollärarytbildningen är ett viktigt forum för att säkerställa studentperspektivet i utbildningen (se även *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*). För att säkerställa att studenter ges möjlighet att påverka innehåll och utformning av de två programmen, samt vara inkluderade i viktiga formella beslutsprocesser rörande dessa, består programrådet av två studentrepresentanter som är utsedda av studentkåren. Studenterna har vid varje programråd en egen punkt på dagordningen under vilken de har möjlighet att ta upp frågor som de vill framföra från studenterna de representerar.

### Kursvärderingar och studentintervjuer

Utöver programrådet är studenternas kursvärderingar ett viktigt instrument för att säkerställa studenternas inflytande i utbildningen (se även *Uppföljning, åtgärder, återkoppling*). En utmaning rörande kursvärderingar har varit att hitta bra sätt att kommunicera genomförda åtgärder till studenterna, samt att stärka studenternas möjligheter att ta aktiv del i utbildningen på ett fördjupat vis. I syfte att ytterligare stärka samarbetet med studenterna och göra mer fördjupade utvärderingar har vi under 2018 genomfört studentintervjuer. Programsamordnarna för de båda programmen har tillsammans med en lektor i pedagogik vid två tillfällen under terminen träffat två studentrepresentanter från varje seminariegrupp för att diskutera utbildningarna. Inför den första träffen diskuterade studentrepresentanterna utbildningen i sina seminariegrupper och vid mötet ombads de att komma med synpunkter på utbildningen. Vid en uppföljande träff i maj kommer resultaten av det första mötet att redovisas för studentrepresentanterna tillsammans med en diskussion om utvecklingsåtgärder. Resultatet av studentträffarna kommer även att återkopplas till lärarna i slutet av terminen. Studenterna var positiva till detta initiativ, både för möjligheten att i ett samtal framföra synpunkter och diskutera programmen direkt med programsamordnarna, samt till att möta studenter på olika terminer och nivåer i utbildningen. Dessa träffar har alltså potential att fylla en social funktion som stärker studenternas arbetsmiljö, men också att utgöra en plattform för studenter och samordnare att kontinuerligt föra diskussioner kring utbildningarna. På så vis kan dessa samtal utgöra ett viktigt komplement till de skriftliga kursvärderingarna eftersom det blir möjligt att föra fördjupade diskussioner kring de ämnen som lyfts i utvärderingarna. Eftersom träffarna sker löpande under terminerna blir det möjligt att återkoppla till studenterna vilka förändringar som har gjorts utifrån de synpunkter som tidigare lyfts. Efter en utvärdering vid årsskiftet kommer vi ta beslut om detta initiativ ska fortsätta under 2019. Vi kommer också, under hösten 2018, att pröva en form vi kallar *Studentfika*, där programsamordnarna träffar studentrepresentanterna vid tre tillfällen för att fika och samtala om utbildningen. Förhoppningen är att skapa en mer informell mötesplats för att diskutera frågor som rör båda förskollärarytprogrammen. Detta ger studenterna möjlighet att också diskutera programövergripande frågor med varandra. Programsamordnarna träffar även alla studentgrupper vid (minst) varje terminsstart för att informera om utbildningen och föra dialog med studenterna.

### **Biträdande samordnare**

Södertörns högskolas förskollärodbildning antar ca 290 studenter per år, vilket gör att det uppkommer många studentärenden. För att säkerställa studentperspektivet i utbildningen och för att tillse att studenter får adekvat stöd, inrättades därför i mars 2017 en tjänst som biträdande samordnare med ansvar för studentärenden. Den biträdande samordnaren har specialkompetens kring de studentärenden som behandlas i utbildningen. I den biträdande samordnarens uppgifter ingår att fatta samtliga beslut som gäller enskilda studenters studier, d.v.s. tillgodoräkningen, studieuppehåll, individuella studieplaner, dispenser m.m. Den biträdande samordnaren har personlig kontakt med studenter som av olika skäl behöver stödinsatser av individuell karaktär och som inte direkt handlar om studentens studier, men som kan få konsekvenser för studierna, exempelvis svårigheter i den sociala situationen i studentgruppen eller med lärare, undervisning, VFU-placeringar osv. En följdverkan är att de studenter som har långvariga svårigheter träffar samma person varje gång de vänder sig till utbildningen för att få hjälp, vilket i sin tur ger en samlad kunskap om läget i studentgrupperna och enskilda studentärenden. Det har visat sig att inrättandet av en biträdande samordnare har fått goda effekter på samarbetet mellan de olika instanser på högskolan som berörs på olika vis (samordnargrupp, administration, studie- och yrkesvägledare). Samarbetet mellan dessa instanser ger ett gott stöd till varje student och bidrar till att det i organisationen finns ett tydligt studentperspektiv.

De styrkor vi ser, vad gäller studenternas möjligheter att ta aktiv del i utvecklingen av utbildningens innehåll och genomförande, är delaktigheten i programråd, kursvärderingar och studentintervjuer. Det finns också en styrka i den biträdande samordnarens roll som är av stor betydelse för en nära kontakt med studenterna, för uppföljning av studentärenden och för studenternas möjlighet att påverka sin utbildning. En utmaning är att finna fler former för studentutvärdering där denna blir ett pedagogiskt verktyg.

## Arbetsliv och samverkan

---

### Bedömningsgrund:

*Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.*

---

### Inledning

Förskolläraryrket vid Södertörns högskola söker utforma utbildningen så att den hela tiden är uppdaterad i relation förskolläraryrket och förskolans verksamhet. Samverkan med det omgivande samhället är ett fokus också på högskoleövergripande nivå och vid läraryrket och förskolläraryrket har en rad strategier och forum utarbetats för att åstadkomma detta. Nedan beskrivs först hur förskolläraryrket arbetar med *Arbetslivs- och omvärldsbevakning*. Därefter beskrivs läraryrket och förskolläraryrket samverkan inom områdena *Regionalt utvecklingscentrum (RUC)*, *Centrum för professionsutveckling (CPU)*, *Forskningscirkel*, och samarbete med *SFI Botkyrka*.

### Arbetslivs- och omvärldsbevakning vid förskolläraryrket

Den forsknings- och kvalitetsansvariga programsamordnaren är övergripande ansvarig för forskningsanknytning, omvärldsanalyser och systematiskt kvalitetsarbete vid förskolläraryrket. Uppdraget handlar om att kontinuerligt bevaka förskolans nationella och internationella praktik- och forskningsfält, liksom de utbildningspolitiska förändringar som rör förskolans verksamhet. Detta kommuniceras i programsamordnargrupp och lärarkollegium och utifrån detta formuleras utvecklingsfrämjande och kvalitetshöjande insatser, så att utbildningen hela tiden är uppdaterad för studenternas kommande arbetsliv. Vidare ingår förskolläraryrket vid Södertörns högskola i ett nationellt nätverk av förskolläraryrket, som en gång per år träffas och utbyter erfarenheter, vilket också gör att utbildningen uppdateras genom samarbete mellan lärosäten på nationell nivå. I programrådet för förskolläraryrket ingår en representant från en av kommunerna som tar emot förskolläraryrket från förskolläraryrket. Representanten bidrar med kommunens perspektiv på exempelvis innehåll i utbildningen, litteratur och frågor om VFU. De adjungerade lärare som parallellt har sitt arbete i förskoleverksamhet har genom sin tjänst en kontinuerlig kontakt med förskolan och det pågående utvecklingsarbete som pågår där, vilket bidrar med nära koppling till verksamheten. Även *Läraryrket dag* och kurser där yrkesverksamma inom olika områden med relevans för förskolan bjuds in till föreläsningar bidrar till att studenterna får en nära relation till och en uppdatering kring utveckling och förändringar i förskolans verksamhet. Exempelvis bjuds personer från socialtjänsten in för att föreläsa om socialtjänstlagen och verksamma förskollärare berättar om sin verksamhet i förskolan kring aktuella teman. Det gör att utbildningen genom programmets kurser kontinuerligt relateras till ett arbetslivsperspektiv. Kursmål, kurslitteratur och styrdokument sätts i relation till förskolans verksamhet. Alumni- verksamheten på läraryrket är under uppbyggnad, men redan i dagsläget bjuds tidigare studenter in för att berätta om sin yrkesverksamhet, vilket också uppdaterar utbildningens arbetslivsperspektiv. Vid läraryrket examensceremoni bjuds alltid en alumni in för att hålla ett examenstal. Styrkor återfinns i att förskolläraryrket på ovan beskrivna sätt håller sig väl uppdaterad kring såväl praktik som forskning och utbildningspolitik och att studenterna blir väl förberedda för det kommande yrkeslivet. Områden som kan åtgärdas är framförallt alumniverksamheten, som kan utvecklas och knytas än närmre utbildningen.

### Regionalt utvecklingscentrum (RUC)

Läraryrket vid Södertörns högskola har sedan 2006 ett regionalt utvecklingscentrum (RUC) för att samordna kontakterna med kommuner och förskolor/skolor samt initiera olika initiativ till ökad samverkan. RUC leds av en akademisk utvecklingsledare och arbetar för att skapa mötesplatser för

samverkan både inom och utanför högskolan. RUC har sedan starten ett regionalt nätverk som drivs tillsammans med RUC på Stockholms universitet (Sektionen för uppdragssamordning - SUSA). I nätverket ingår representanter från de omgivande kommunerna i Stockholmsområdet. Huvudsyftet med nätverket är att identifiera och ringa in behoven av rekrytering och kompetensutveckling av kommunernas lärare och skolledare. Gruppen har också rollen som en naturlig informationskanal för lärarutbildningen. Tillsammans med RUC på Stockholms universitet anordnar RUC på Södertörns högskola på uppdrag av Skolverket regelbundna träffar för Regionala nätverket för samordnare för nyanländas barns och ungdomars lärande i Storstockholm. Träffarna behandlar aktuella och viktiga frågor och samordnarna får möjlighet att byta erfarenheter samt möta forskare och experter från högskola och andra centrala instanser. RUC samordnar även Skolverkets kurser som ges via Södertörns högskola, t ex ”Motverka främlingsfientlighet och rasism i förskola och skola”, samt kurser inom ramen för Lärarlyftet.

### **Centrum för professionsutveckling (CPU)**

Södertörns högskolas lärarutbildning har en nära samverkan med kommunerna i regionen genom den verksamhetsförlagda utbildningen och försöksverksamhet med övningsskolor genom Centrum för professionsutveckling (CPU) (se *Utbildningsmiljö*). Ett syfte med centrumen är att skapa goda förutsättningar för ett nära samarbete mellan lärosäte, kommun och verksamhet. En styrgrupp bestående av personer, både från kommunerna och från Södertörns högskola med specifikt ansvar för frågor som rör VFU, träffas två gånger per termin för att diskutera och besluta kring ärenden angående verksamhetens organisering. I styrgruppen ingår också en studentrepresentant. Varje CPU har vad vi kallar en processledare, denna är en person från högskolan som har som uppdrag att hantera olika frågor rörande exempelvis samverkan och professionsutveckling. Processledaren har löpande kontakt med olika nyckelpersoner inom kommunen och de olika verksamheterna kring aktuella frågor som rör det specifika centret. CPU-strukturen möjliggör kontaktytor där studenter, högskolelärare och lärare/förskollärare kan mötas i gemensamma frågor som rör lärarprofessionen. I samarbete med kommuner arrangerar också Södertörns högskola professionsutvecklande seminarier på CPU:erna. Syftet med dessa är att studenterna ska få möta verksamma lärare och förskollärare i gemensamma diskussioner och reflektioner under ledning av särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare. Vid intresse från kommunen erbjuder Södertörns högskola behöriga lärare och förskollärare även andra fristående kurser på centrumen, t.ex. kurser som behandlar språkutvecklande arbetssätt i matematik.

### **Forskningscirklar**

Vid Södertörns högskola genomförs flera forskningscirklar, vilka bygger på att en grupp förskollärare/lärare/förskolechefer/skolledare och en forskare från högskolan träffas på förskolan, för att på vetenskaplig grund fördjupa sig i ett tema som rör förskolans vardag. Arbetet i en cirkel pågår i 1,5 år och förväntas leda till gemensam kunskapsutveckling, som kan berika både förskolan och högskolans verksamheter. Forskningscirklar utgör en möjlighet för forskningsbaserad kompetensutveckling som förenar förskolläraryrkets praktiska erfarenheter och forskningens teoretiska kunskap.

### **SFI**

Högskolan har ett pågående samarbete med Svenska för invandrare (SFI) i Botkyrka. Under två terminer (HT17 och VT18) har studenter från SFI Botkyrka bjudits in att delta i undervisningen på förskolläraryrketens första termin och kurs. 16 studenter och två lärare från SFI deltog i en inledande föreläsning som rörde temat interkulturalitet. Föreläsningen följdes sedan upp av ett seminarium där SFI-studenterna deltog i studenternas olika arbetsgrupper. Under VT18 deltog samma SFI-studenter som varit med på introduktionskursen vid ytterligare ett undervisningstillfälle som hölls inom ramarna för en kurs om estetiska lärprocesser. Vi planerar att fortsätta med detta samarbete även under kommande terminer då det visat sig vara ett initiativ som fallit väl ut och varit uppskattat av både SFI-studenter och våra studenter.

Styrkor med ovanstående beskrivning av samverkan är att det finns flertalet upparbetade forum och strategier som möjliggör samverkan med det omgivande samhället. Områden som kan utvecklas är ett mer långtgående och varaktigt samarbete med SFI också i fler kurser i utbildningen, detta planeringsarbete pågår just nu och utvecklas vidare under hösten 2018.

## REFERENSER

- Alsterdal, L. & Pröckl, M. (red.) (2016) *Inifrån och utifrån – Om praktisk kunskap i förskolan*. Södertörn Studies in Practical Knowledge (8). Huddinge: Södertörns högskola.
- Biesta, G. (2017) *The Rediscovery of Teaching*. New York: Routledge.
- Claesson, S. (2014). Om varför begreppet undervisning behöver återerövas. *Utbildning & Demokrati*, vol. 23, nr 3, 95–107.
- Högskoleverket. (2008) *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen*. Rapport 2008:8R. Stockholm: Högskoleverket.
- Klafki, W. (1995). Didactic analysis as the core of preparation of instruction. *Journal of Curriculum Studies*, vol. 27, nr. 1, 13-30.
- Masschelein, J. & Simons, M. (2013) *In defence of the school: A public issue*. Leuven: Culture and Society Publishers.
- Moss, P. (2006) From a childcare to a pedagogical discourse — or putting care in its place. In Jane Lewis (ed.) *Children, Changing Families and Welfare States*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, pp. 154-172.
- OECD (2001) *Starting Strong - Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- OECD (2006) *Starting Strong II - Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- Skolinspektionen (2016) Förskolans pedagogiska uppdrag – Om undervisning, lärande och förskollärares ansvar. Rapport. Dnr: 2015:5671. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolinspektionen (2018) Förskolors värdegrundsarbete. Rapport. Dnr: 2016:6998. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket (2016) Läroplan för förskolan Lpfö98. [Ny, rev. utg.] Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2018a) Regeringsredovisning. Dnr: 2017:783. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2018b) Undervisning i förskolan - En kunskapsöversikt. Stockholm: Skolverket.

## Lagar

Skollagen (2010:800)

## Förordningar

Svensk författningssamling (2013:1118) Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)